VILNIAUS UNIVERSITETAS

EKONOMIKOS IR VERSLO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS

KRISTINA DEŠČ

4 kursas, Vadyba, Apskaita ir Auditas

Baigiamasis bakalauro darbas

UAB „MDG“ TRUMPALAIKIŲ MOKĖTINŲ SUMŲ APSKAITA IR ANALIZĖ

Darbo vadovė

Doc. Dr. Daiva Tamulevičienė

Vilnius, 2023

TURINYS

ĮVADAS ... 3

1. PER VIENUS METUS MOKĖTINŲ SUMŲ REGISTRAVIMAS APSKAITOJE IR JŲ ANALIZĖ ... 5

1.1. Mokėtinų sumų samprata ir klasifikavimas ... 5

1.2. Per vienus metus mokėtinų sumų apskaita ... 7

1.3. Per vienus metus mokėtinų sumų finansinės analizės metodai ... 12

2. BENDROVĖS „MDG“ PER VIENUS METUS MOKĖTINŲ SUMŲ APSKAITOS PROCESAS IR JŲ ANALIZĖ ... 18

2.1. Bendrovės veiklos apžvalga ir tyrimo metodologijos pristatymas ... 18

2.2. Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos procesas ir vidaus kontrolė ... 21

2.3. Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų finansinė analizė ... 28

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI ... 37

LITERATŪROS ŠALTINIAI ... 39

SANTRAUKA ... 43

SUMMARY ... 44

PRIEDAI ... 45

ĮVADAS

Darbo temos aktualumas. Mokėtinų sumų apskaita ir analizė – tai neatskiriama bet kurios įmonės finansinio valdymo dalis. Mokėtinų sumų apskaita leidžia sistemingai dokumentuoti įsipareigojimus tiekėjams už gautas prekes ir paslaugas, mokėtinus atlyginimus darbuotojams, įvairioms institucijoms mokėtinus mokesčius ir kitus finansinius įsipareigojimus bei pasirūpinti, kad šie įsipareigojimai būtų apmokėti laiku. Tiksli ir laiku atliekama trumpalaikių mokėtinų sumų analizė leidžia įmonei priimti pagrįstus finansinius sprendimus.

Aiškiai suprasdama savo finansinius įsipareigojimus, įmonė gali efektyviai paskirstyti išteklius, nustatyti mokėjimų prioritetus. Atidžiai stebėdama trumpalaikes mokėtinas sumas, įmonė gali geriau prognozuoti savo grynųjų pinigų poreikį, pasirūpinti, kad būtų pakankamai lėšų laiku atlikti mokėjimus ir būtų išvengta delspinigių ar baudų, taip pat palaikyti tvirtus ryšius su tiekėjais ir užsitikrinti palankesnes kainas bei mokėjimo terminus. Laiku atliekami darbo užmokesčio mokėjimai stiprina darbuotojų pasitikėjimą įmone, o laiku ir teisingai sumokėti mokesčiai stiprina įmonės patikimumą. Trumpalaikės mokėtinos sumos suteikia vertingos informacijos apie įmonės finansinę būklę, nes parodo, ar įmonė geba laiku įvykdyti savo finansinius įsipareigojimus. Pavyzdžiui, jei įmonė turi daug pradelstų trumpalaikių mokėtinų sumų, tai gali reikšti, kad ji patiria finansinių sunkumų. Verta paminėti, kad pagal šalių teisės aktus ir tarptautinius standartus, dauguma įmonių yra įpareigotos rengti finansines ataskaitas, kurias naudoja tiek vidiniai, tiek išoriniai vartotojai. Trumpalaikių mokėtinų sumų apskaita suteikia reikiamą informaciją šioms ataskaitoms paruošti. Taigi, trumpalaikių mokėtinų sumų apskaita, kuri palaiko svarbius įmonės procesus – planuoti, stebėti ir valdyti savo finansus, yra aktuali tema.

Darbo temos problema. Netinkamai vykdoma trumpalaikių mokėtinų sumų apskaita gali sukelti įmonei įvairių problemų. Pavėluotas pirminių apskaitos dokumentų registravimas finansinėje apskaitoje, duomenų įvedimo klaidos, neteisingas trumpalaikių mokėtinų sumų klasifikavimas ne tik trukdo efektyviai stebėti ir valdyti savo įsipareigojimus, bet ir daro įtaką finansinių ataskaitų patikimumui bei finansinių rodiklių tikslumui, ir tai gali suklaidinti investuotojus, skolintojus ir kitas suinteresuotas šalis. Netinkamas trumpalaikių mokėtinų sumų valdymas gali turėti neigiamų pasekmių įmonės pinigų srautams, finansinių įsipareigojimų vykdymui, o tai gali būti vertinama kaip finansinio nestabilumo požymis. Vėluojant sumokėti darbo užmokestį, blogėja įmonės santykiai su darbuotojais ir skatinama jų kaita, vėlavimas sumokėti mokesčius valstybei neigiamai veikia įmonės kreditingumą, apsunkina finansavimo gavimą arba gali nulemti mažiau palankias kredito sąlygas. Reguliariai vėluojantys mokėjimai tiekėjams silpnina verslo santykius ir pasitikėjimą, tiekėjai taip gali kreiptis į teismą, siekdami atgauti skolą, o tai reikštų papildomas teisines išlaidas ir pakenktų įmonės reputacijai. Netinkamas

finansinių įsipareigojimų vykdymas gali turėti ir tokių teisinių pasekmių kaip banko sąskaitų bei turto areštas ar bankrotas. Vėluojantys klientų mokėjimai yra problema, dėl kurios įmonės patiria reikšmingų išlaidų. Remiantis tarptautine kreditų valdymo bendrove „Intrum“, kurios paskelbtoje naujausioje „Europos mokėjimų ataskaitoje“ pirmą kartą pateikiami duomenys apie tai, kiek įmonėms kainuoja pradelstų mokėjimų administravimas, Lietuvos įmonėms skolų „vaikymasis“ kasmet kainuoja daugiau nei 1,1 mlrd. eurų. Kiekviena Lietuvos bendrovė per metus dėl to vidutiniškai praranda beveik po 5 tūkst. eurų. Dėl minėtų priežasčių įmonės privalo užtikrinti tinkamą trumpalaikių mokėtinų sumų finansinės apskaitos tvarkymą bei reguliariai atlikti šių sumų analizę. Tiksli per vienus metus mokėtinų sumų apskaita ir nuolatinė jų analizė yra svarbi ir Bendrovei „MDG“, nes šios sumos sudaro didelę dalį įsipareigojimų.

Darbo tikslas. Atskleidus per vienus metus mokėtinų sumų registravimą apskaitoje ir jų analizės metodus, įvertinti Bendrovės „MDG“ per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos procesą ir atlikti šių sumų finansinę analizę.

Darbo objektas. Bendrovės „MDG“ per vienus metus mokėtinų sumų apskaita ir analizė.

Darbo uždaviniai:

- Išnagrinėjus mokėtinų sumų sampratą ir rūšis, atskleisti per vienus metus mokėtinų sumų registravimo apskaitoje tvarką.
- Atskleidus finansinės analizės esmę ir reikšmę, nustatyti per vienus metus mokėtinų sumų analizei tinkamus finansinės analizės būdus ir rodiklius.
- Įvertinti Bendrovės „MDG“ per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos organizavimo bei registravimo apskaitoje tvarką.
- Atlikus Bendrovės „MDG“ 2018–2021 m. per vienus metus mokėtinų sumų finansinę analizę, įvertinti gautus rodiklius.

Darbo metodai: mokslinės literatūros, straipsnių bei Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų lyginamoji bei loginė analizė, vertikalioji, horizontalioji ir santykinė analizė, palyginimo, grafinis metodai.

Darbo struktūra: Bakalauro baigiamąjį darbą sudaro dvi dalys. Pirmoji dalis yra teorinė, joje nagrinėjama sąskaitų plano 4 klasės „Įsipareigojimai“ vienas iš elementų – trumpalaikės mokėtinos sumos. Atskleidžiama jų samprata ir registravimo apskaitoje tvarka bei jų analizei taikytini metodai. Antroji dalis yra tiriamoji, joje pristatoma Bendrovės „MDG“ veikla, nagrinėjamas per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos organizavimas bei registravimas apskaitoje, atliekamas Bendrovės trumpalaikių mokėtinų sumų finansinių rodiklių vertinimas.

1. PER VIENUS METUS MOKĖTINŲ SUMŲ REGISTRAVIMAS APSKAITOJE IR JŲ ANALIZĖ

1.1. Mokėtinų sumų samprata ir klasifikavimas

Daugelis įmonių visame pasaulyje turi teikti finansines ataskaitas įvairiems suinteresuotiems asmenims, tokiems kaip investuotojai, kreditoriai bei mokesčių institucijos (Daske, Hail, Leuz, ir Verdi, 2008). Tikslūs finansinių ataskaitų rengimo reikalavimai priklauso nuo šalies, kurioje įmonė veikia, teisinės sistemos, taip pat nuo įmonės dydžio bei tipo. Viena iš minėtų finansinių ataskaitų yra balansas. Jis parodo visą įmonės turtą (valdomus ar kontroliuojamus išteklius), įsipareigojimus (išorines pretenzijas į tą turtą) ir nuosavą kapitalą (savininkų kapitalo įnašus ir kitus viduje sugeneruotus kapitalo šaltinius) bei yra rengiama paskutinei ataskaitinio laikotarpio dienai (White, Sondhi ir Fried, 2002). Mokėtinos sumos – viena iš balanso dalių, kuri yra priskiriama įsipareigojimams. Išanalizavus mokslinę literatūrą (Schaeffer, 2002; Inhofer, 2014; Bendikienė, 2019), galima pastebėti, kad autoriai šią sąvoką apibrėžia panašiai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Mokėtinų sumų apibrėžimai

Šaltinis	Mokėtinų sumų apibrėžimas
Schaeffer, 2002	Mokėtinų sumų likutis įmonės finansinėse ataskaitose atspindi neapmokėtas jos sąskaitas-faktūras. Tai yra pinigai, kuriuos įmonė yra skolinga savo tiekėjams ir kitiems kreditoriams.
Inhofer, 2014	Mokėtinos sumos – kai pirkėjas atlieka pirkimą kreditu, o ne grynaisiais pinigais, taip kaip daro tradiciniai vartotojai kasdieniniuose pirkimuose.
Bendikienė, 2019	Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai – prievolė, kuri turi būti įvykdyta dėl atliktų ūkinių operacijų/ įvykių, bei kurios dydį galima objektyviai nustatyti.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis lentelėje nurodytais šaltiniais

Skolingą sumą už tam tikrą sandorį reikia sumokėti per nustatytą laikotarpį. Remiantis Subačiene ir kt. (2015), Rimkuviene ir Tamošaitiene (2012) bei 18-uoju verslo apskaitos standartu (2015), mokėtinos sumos skirstomos į dvi kategorijas:

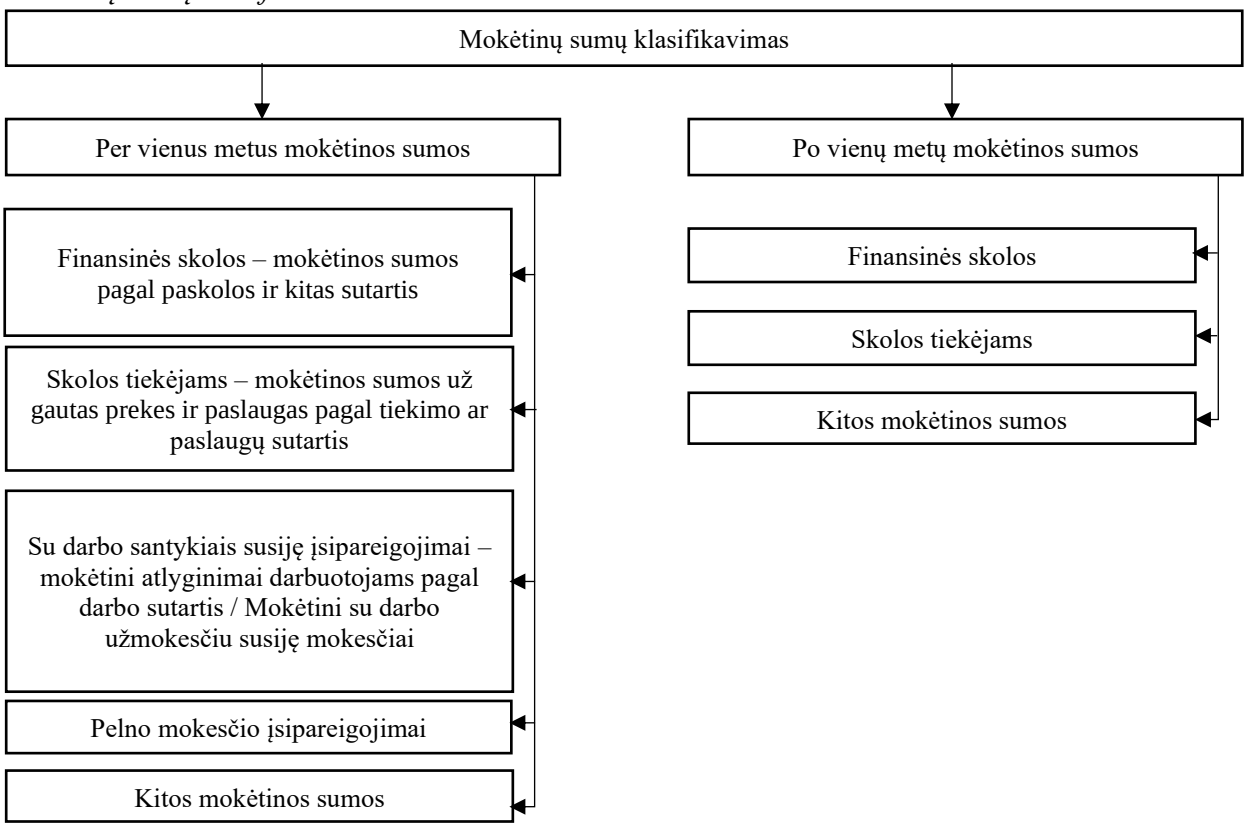
1. Per vienus metus mokėtinos sumos. Tai – trumpalaikės įmonės skolos, grąžintinos per vienus metus nuo balanso datos arba per vieną įmonės veiklos ciklą.
2. Po vienų metų mokėtinos sumos. Tai – vėliau nei po vienerių metų nuo balanso datos grąžintinos įmonės skolos.

Remiantis audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo tarnybos (AVNT) balanso ataskaitoms paruošti reikalingomis formomis bei 2-uoju verslo apskaitos standartu (2015), galima

pamatyti, kad į per vienus metus mokėtinas sumas įeina skoliniai įsipareigojimai, skolos kredito įstaigoms, pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos, įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos, asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos, pelno mokesčio įsipareigojimai, su darbo santykiais susiję įsipareigojimai bei kitos mokėtinos sumos. O po vienų metų mokėtinoms sumoms irgi priskiriami tie patys įsipareigojimų straipsniai, tik skirtumas tas, kad atsiskaitymas vyksta per ilgesnį laikotarpį (žr. 1 paveikslą). Konkretūs pavyzdžiai galėtų būti ilgalaikės banko paskolos, ilgalaikis atlygis darbuotojui (atlygis, išėjus į pensiją, jubiliejaus proga, išeitinės išmokos, taip pat gali būti vienkartinės išmokos, susijusios su darbo stažu įmonėje), obligacijos ir lizingu paremtos sutartys. Šios skolos dažniausiai yra naudojamos finansuoti ilgalaikes investicijas ar įmonės plėtros planus ir jos yra grąžinamos dalimis. Po vienų metų mokėtinos sumos atsispindi įmonės balanso ataskaitoje kaip įsipareigojimas, o mokėtina suma yra skirstoma į trumpalaikes ar ilgalaikes dalis, priklausomai nuo jų apmokėjimo termino. Einamoji po vienų metų mokėtinų sumų dalis yra apskaitoma kaip trumpalaikis įsipareigojimas, o likusi dalis – kaip ilgalaikis įsipareigojimas.

1 paveikslas

Mokėtinų sumų klasifikavimas

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Subačienė ir kt., 2015

Apibendrinant galima teigti, kad mokėtinos sumos susidaro, kai įmonė nusiperka prekes ar paslaugas, sumokėdama pinigus per nustatytą laikotarpį, įgyja paskolą, ar kai priskaičiuoja

reikalingus apmokėti mokesčius, susijusius su įmonės veikla. Šios sumos gali būti sumokamos per vienerius metus, o pagal sutartis jos gali būti mokamos ir po vienerių metų.

1.2. Per vienus metus mokėtinų sumų apskaita

Per vienus metus mokėtinų sumų pripažinimo ir apskaitos reikalavimus nustato 18-asis verslo apskaitos standartas „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“, 20-asis verslo apskaitos standartas „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“, 24-asis verslo apskaitos standartas „Pelno mokestis“ ir 31-asis verslo apskaitos standartas „Atlygis darbuotojui“.

Balanse pirmoji per vienus metus mokėtina suma yra skoliniai įsipareigojimai. Tai – trumpalaikės, t. y. per 12 mėnesių nuo paskutinės ataskaitinio laikotarpio dienos grąžintinos, lizingo (finansinės nuomos) skolos, išleistos trumpalaikės obligacijos, iš išvestinių finansinių priemonių atsiradę trumpalaikiai įsipareigojimai. Dažniausiai lizingo sutartys yra sudaromos ilgesniam laikotarpiui, kadangi jos skirtos finansuoti brangesnes investicijas, kurių vertė yra didelė, ir kurių finansavimo ir įsigijimo išlaidos yra per didelės apmokėjimui per trumpą laikotarpį, tokias kaip automobiliai, nekilnojamasis turtas, technika ar įranga. Trumpalaikiuose įsipareigojimuose atsispindi tik šios ilgalaikės skolos einamųjų metų dalis. Kalbant apie nuomos sutartis, jeigu nuomos išlaidos nepriskiriamos gaminamos produkcijos ar ilgalaikio turto savikainai, nuomos mokestis pagal nuomos sutartį turi būti pripažįstamas sąnaudomis, kartu su kitomis su nuoma susijusiomis išlaidomis, pavyzdžiui, remonto ir eksploatacijos, draudimo (nurašomos per draudimo sutarties galiojimo laikotarpį) išlaidos. Priklausomai nuo įmonės apskaitos tvarkos bei išnuomoto turto paskirties, nuomos išlaidos gali būti priskiriamos skirtingiems sąnaudų straipsniams, pavyzdžiui, prie bendrųjų ir administracinių sąnaudų – jei tai administracinio pastato nuoma, prie pardavimo sąnaudų – jei tai pardavimo vietos nuoma (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Skolinių įsipareigojimų registravimas apskaitoje

Ilgalaikių skolų einamųjų metų dalies registravimas lizingo gavėjo apskaitoje	**Su produkcijos gamyba nesusijusių nuomos išlaidų registravimas apskaitoje**	**Su produkcijos gamyba susijusių nuomos išlaidų registravimas apskaitoje**
D 4211 Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai K 4401 Lizingo (finansinės nuomos) ar panašių įsipareigojimų einamųjų metų dalis	D 6300 Nuomos sąnaudos K 4494 Kitos mokėtinos sumos	D 6004 Netiesioginės gamybos išlaidos *Arba* D 2020 Nebaigta produkcija K 4494 Kitos mokėtinos sumos

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis 20-ojo VAS metodinėmis rekomendacijomis, 2015

Paminėtina, kad skoliniai įsipareigojimai balanse pateikiami G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.1 eilutėje „Skoliniai įsipareigojimai“ (žr. 1 priedą).

Per vienus metus mokėtinos sumos taip pat gali atsirasti įmonei gavus trumpalaikę paskolą. Tokio tipo paskolą dažniausiai pasiima įmonės, siekiančios patenkinti savo neatidėliotinus pinigų srautų poreikius, pavyzdžiui, atsargų apmokėjimo, atlyginimų ar kitų trumpalaikių išlaidų. Kita vertus daugelio įmonių staigus pinigų poreikis gali atsirasti dėl sezoniškumo (Robichek, Teichroew ir Jones, 1965). Sezoniškumas yra susijęs su reguliariais ekonominės veiklos svyravimais dėl klimato, švenčių ar kitų veiksnių. Šie svyravimai gali turėti įtakos kreditų, įskaitant trumpalaikes paskolas, paklausai ir pasiūlai. Pavyzdžiui, įmonėms, kurios patiria sezoninius savo produktų ar paslaugų paklausos svyravimus, didelės paklausos sezono metu gali prireikti papildomo finansavimo išlaidoms, tokioms kaip atsargų pirkimas bei darbo užmokestis. Be to, įmonėms, kurios samdo sezoninius darbuotojus, gali tekti imti trumpalaikę paskolą, kad padengtų naujų darbuotojų samdymo bei mokymo išlaidas kiekvieną sezoną. Šiais atvejais trumpalaikė paskola yra patraukli finansavimo priemonė įmonėms, kadangi ją lengvai galima pritaikyti prie įmonės finansinių poreikių bei paprastai nominali palūkanų norma yra mažesnė nei ilgalaikėms paskoloms (Jun ir Jen, 2003). Trumpalaikės paskolos gavimo įrašas apskaitoje atsispindėtų sumų „Sąskaitos bankuose“ debete (D) ir „Skolos kredito įstaigoms“ kredite (K) registravimu. Be to, už gautą banko paskolą įmonė moka palūkanas, kurių dydis yra nustatytas procentas nuo paskolos dydžio. Sutartyje gali būti numatyta, kad palūkanos bus mokamos kas mėnesį arba kad jos bus kaupiamos ir sumokamos grąžinant paskolą. Atitinkamai šios ūkinės operacijos bendrajame žurnale bus registruojamos skirtingai (žr. 3 lentelę). Trumpalaikės paskolos balanse pateikiamos G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.1 eilutėje „Skolos kredito įstaigoms“ (žr. 1 priedą).

3 lentelė

Trumpalaikės banko paskolos gavimo registravimas apskaitoje

Paskolos gavimas	Kas mėnesinis palūkanų mokėjimas	Palūkanų apmokėjimas vėliau
D 271 Sąskaitos bankuose K 441 Skolos kredito įstaigoms	D 68 Palūkanų sąnaudos K 271 Sąskaitos bankuose	D 68 Palūkanų sąnaudos K 441 Skolos kredito įstaigoms

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Subačienė ir kt., 2015; Pavyzdinis sąskaitų planas, 2015

Kai tiekėjas parduoda prekes ar suteikia paslaugas įmonei, ji privalo už jas susimokėti. Paprastai įmonės su tiekėjais atsiskaito ne iš karto, o per susitartą laikotarpį (dažniausiai per 30,

60 arba 90 dienų). Ši pareiga sumokėti tam tikrą sumą savo kreditoriams per nustatytą laikotarpį, vadinama kreditoriniu įsiskolinimu. Už šią skolą tiekėjams nesikaupia palūkanos, tai tarsi beprocentinis kreditas bei yra puiki galimybė gauti papildomų lėšų produkcijos, gamybos priemonių pirkimui ar jų atnaujinimui, tokiu būdu plečiant įmonės veiklą ir neįsipareigojant kredito įstaigoms (Mackevičiūtė, 2018). Kadangi atsirasti kreditoriniam įsiskolinimui yra lengvos sąlygos, dažnai jis yra delsiamas grąžinti, o už mokėjimo delsimą ar nevykdymą yra taikomi kiti mokesčiai – delspinigiai ir baudos. Kreditoriniai įsiskolinimai nebūtų problema, jei įmonės pirktų prekes ar paslaugas, kaip tą daro asmenys. Atsiradus poreikiui dauguma žmonių eina į parduotuvę ir sumoka pinigais arba kreditine kortele už pirkinius. Abiem atvejais parduotuvė gauna pinigus per vieną ar porą dienų. Tačiau įmonėms parankesnis veiklos būdas yra pirmiau nusipirkti prekes, o sumokėti po jų gavimo. Prekių, medžiagų ar žaliavų pirkimo skolon atveju, apskaitoje dvejybiniu įrašu yra registruojamas turtas – „Prekės“ (D), ir įsipareigojimas – „Skola tiekėjams“ (K). Jei tai būtų paslaugos, perkamos iš paslaugų tiekėjų, apskaitoje turi būti registruojamos atitinkamos rūšies sąnaudos, pavyzdžiui, elektros energija, šildymas, nuoma ir pan. bei mokėtinos skolos (žr. 4 lentelę). Skolos tiekėjams balanse pateikiamos G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.4 eilutėje „Skolos tiekėjams“ (žr. 1 priedą).

4 lentelė

Prekių ir paslaugų pirkimo registravimas apskaitoje

Prekių pirkimas skolon	**Paslaugų pirkimas**
D 2010 Žaliavų, medžiagų ir komplektavimo detalių įsigijimo savikaina *Arba* D 2040 Pirktų prekių, skirtų perparduoti, įsigijimo savikaina K 443 Skolos tiekėjams	D 63 Bendrosios ir administracinės sąnaudos K 443 Skolos tiekėjams

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendikienė, 2019; Subačienė ir kt., 2015; Pavyzdinis sąskaitų planas, 2015

Kreditorinis įsiskolinimas nėra vienintelė kreditinių pinigų forma. Balanse, kaip per vienus metus mokėtinos sumos, taip pat yra išskiriami pagal vekselius ir čekius mokėtinų sumų, įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų bei asocijuotosioms įmonėms mokėtinų sumų straipsniai. Vekseliai, pasak D. Vasarienės (2001), yra viena iš seniausių atsiskaitymų negrynaisiais pinigais formų. Lietuvos Respublikos (LR) vekselių įstatymas (aktuali redakcija 2021-01-01) šią sąvoką apibrėžia kaip: „Vekselis – vertybinis popierius, kuriuo jį išrašęs asmuo be sąlygų įsipareigoja tiesiogiai ar netiesiogiai sumokėti tam tikrą pinigų sumą vekselyje nurodytam asmeniui pats arba įsako tai padaryti kitam“. Taigi, grynieji pinigai yra pakeičiami skolos pažymėjimu – vekseliu,

pagal kurį kreditorius turi teisę reikalauti iš skolintojo apmokėti vekselyje nurodytą pinigų sumą (Jurevičienė, 2015). Kita vertus, čekis – rašytinis įsakymas bankui, nurodantis sumą, mokėtiną čekio turėtojui. Pasak D. Jurevičienės (2015), Lietuvoje čekiai neprigijo, tačiau priimami išleisti užsienio bankuose. Elektroninė prekyba sukūrė naujų finansinių poreikių, kurie daugeliu atvejų negali būti įgyvendinti naudojant tradicines mokėjimų sistemas. Todėl šiais laikais vis populiarėja elektroninių čekių sistemos (Sumanjeet, 2009).

Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos ir asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos yra dvi skirtingos įsipareigojimų rūšys, atspindinčios skirtingas ryšio tarp įmonių formas. Įmonių grupės įmonės yra susijusios savo nuosavybės struktūra ir dažniausiai yra valdomos kaip vienas vienetas. Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos yra skolos, kurias viena grupės įmonė skolinga kitai grupės įmonei. Šios skolos atspindi lėšų ar prekių bei paslaugų perdavimą tarp grupės įmonių ir dažniausiai yra apmokamos per tarpinę sąskaitą. Iš kitos pusės, asocijuotosios įmonės, yra įmonės, kurioms ataskaitos subjektas turi reikšmingą įtaką, bet ne kontrolę. Reikšminga įtaka paprastai apibrėžiama kaip gebėjimas dalyvauti finansiniuose ir operaciniuose sprendimuose. Visi minėti balanso straipsniai yra apskaitomi taip pat, kaip ir skolos tiekėjams. Tai yra, turi būti kredituojamos atitinkamos įsipareigojimų sąskaitos ir debetuojamos atitinkamos turto arba sąnaudų sąskaitos. Pagal vekselius ir čekius mokėtinų sumų, įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų bei asocijuotosioms įmonėms mokėtinų sumų straipsniai balanse pateikiami G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.5, 2.6 ir 2.7 eilutėse atitinkamai (žr. 1 priedą).

Daugeliu atvejų įmonėms yra siūlomos nuolaidos išankstiniam mokėjimui. Pati populiariausia yra dviejų procentų nuolaida, jei sąskaita – faktūra apmokama per 10 dienų. Tai dažniausiai sąskaitoje yra parašoma pilnu sakiniu, tačiau apskaitoje ši nuolaida atsispindėtų kaip 2/10 n30. Jei sąskaita nėra apmokama per šį periodą, kuriuo taikoma nuolaida, tuomet visa suma turi būti apmokėta per sąskaitos apmokėjimo terminą, kuris šiuo atveju yra 30 dienų. Dažniausiai yra tikimasi, kad pirkėjas pasinaudos šia nuolaida (Schaeffer, 2002) (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Pirkimo nuolaidų registravimas apskaitoje

Prekių pirkimo nuolaida	Paslaugų pirkimo nuolaida
D 443 Skolos tiekėjams K 2010 Žaliavų, medžiagų ir komplektavimo detalių įsigijimo savikaina *Arba* K 2040 Pirktų prekių, skirtų perparduoti, įsigijimo savikaina *Arba* K 609 Nuolaidos, grąžinimai	D 443 Skolos tiekėjams K 63 Bendrosios ir administracinės sąnaudos *Arba* K 609 Nuolaidos, grąžinimai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis 18-ojo VAS metodinėmis rekomendacijomis, 2015

Mokesčiai – tai pagrindinės nacionalinio biudžeto įplaukos. Valstybinės mokesčių inspekcijos (VMI) duomenimis, 2023 m. I ketv. mokesčių pajamos Lietuvoje sudarė virš 90 procentų valstybės bei savivaldybės biudžetų įplaukų. Didžiausią nacionalinio biudžeto įplaukų dalį sudaro pridėtinės vertės mokestis, gyventojų pajamų mokestis, akcizai, tačiau penktasis pagal reikšmingumą yra pelno mokestis (Snitkienė, Senkus ir Budrionytė, 2018). Tai – mokestis, kurį įmonės moka už savo pelną, gautą per metus, taigi, jis įeina į per vienus metus mokėtinas sumas. Pelno mokesčio dydis priklauso nuo apmokestinamojo pelno dydžio, kuris, remiantis LR pelno mokesčio įstatymo 11 straipsniu (aktuali redakcija 2023-01-01), yra apskaičiuojamas iš pajamų atimant neapmokestinamąsias pajamas bei leidžiamus ir ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus. Ataskaitinio laikotarpio pelno mokestis yra apskaičiuojamas taikant teisės aktų nustatytus pelno mokesčio tarifus ir balanse pateikiamas G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.8 eilutėje „Pelno mokesčio įsipareigojimai“. Priskaičiavus pelno mokestį, bendrojo žurnalo debete yra registruojamos sąnaudos „69 Pelno mokesčiai“, o kredite įsipareigojimas – „447 Pelno mokesčio įsipareigojimai“. Ataskaitinio laikotarpio pelno mokestis atsispindi ne tik balanso ataskaitoje, tačiau yra parodomas ir pelno (nuostolių) ataskaitoje kaip pelno mokesčio sąnaudos. Ataskaitinių finansinių metų pelno mokesčio deklaracijoje apskaičiuota pelno mokesčio suma parodoma trumpos pelno (nuostolių) ataskaitos 8 straipsnyje „Pelno mokestis“ arba pelno (nuostolių) ataskaitos 14 straipsnyje „Pelno mokestis“ (žr. 2 priedą).

Kita per vienus metus mokėtinų sumų rūšis yra trumpalaikis atlygis darbuotojui, t. y. mokėtinas darbo užmokestis. Remiantis LR darbo kodeksu (aktuali redakcija 2023-01-01), darbo užmokestis yra atlyginimas už darbą, darbuotojo atliekamą pagal darbo sutartį. Jis apima pagrindinį darbo užmokestį bei visus papildomus uždarbius (priedai, priemokos, užmokestis už darbą poilsio ir švenčių dienomis, viršvalandžius ir naktinį darbą ir pan.). Priedai gali būti skiriami už pasiektus rezultatus ar stažą įmonėje, o priemokos – suteikiamos už darbą pavojingomis sąlygomis. Priskaičiuotos premijos, priedai ar priemokos bei jų sąnaudos ir įsipareigojimai yra pripažįstamos ir apskaitoje registruojamos vienodai (Jankunaitė, 2016). Nuo priskaityto atlygio darbuotojui darbdavys papildomai skaičiuoja ir moka valstybinio socialinio draudimo įmokas ir išskaičiuoja gyventojų pajamų mokestį bei privalomojo sveikatos draudimo ir valstybinio socialinio draudimo įmokas. Priklausomai nuo to, ar darbuotojas yra tiesiogiai susijęs su gamybos procesu, ar ne, apskaitoje apskaičiuotas darbo užmokestis gali būti registruojamas dviem būdais. Jei darbuotojas tiesiogiai dalyvauja teikiant paslaugas ar gaminant produkciją, ar kitą turtą, atlygis, socialinio draudimo įmokos ir kitos su atlygiu susijusios išlaidos, gali būti priskirtos paslaugų, produkcijos ar kito turto savikainai, atsižvelgiant į pasirinktą įmonės politiką. Tačiau negamybinių padalinių darbuotojams, kurie tiesiogiai nedalyvauja teikiant paslaugas, gaminant produkciją ar

kitą turtą, apskaičiuotas atlygis, socialinio draudimo įmokos ir kitos su atlygiu susijusios išlaidos registruojamos prie bendrų ir administracinių arba pardavimo sąnaudų (žr. 6 lentelę). Darbuotojų darbo užmokestis bei susiję mokesčiai balanse yra pateikiami G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.9 eilutėje „Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai“ (žr. 1 priedą).

6 lentelė

Priskaičiuoto darbuotojų darbo užmokesčio registravimas apskaitoje

Jei darbuotojas yra tiesiogiai susijęs su gamybos procesu	Jei darbuotojas yra tiesiogiai nesusijęs su gamybos procesu
D 2020 Nebaigta produkcija *Arba* D 6003 Tiesioginės gamybos išlaidos *Arba* D 6004 Netiesioginės gamybos išlaidos K 448 Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	D 6203 Darbuotojų darbo užmokestis ir su juo susijusios sąnaudos *Arba* D 6304 Darbuotojų darbo užmokestis ir su juo susijusios sąnaudos K 448 Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Subačienė ir kt., 2015; Pavyzdinis sąskaitų planas, 2015

Paskutinis balanso straipsnis, atsispindintis per vienus metus mokėtinas sumas, yra „Kitos mokėtinos sumos”. Jos susideda iš mokėtinų dividendų ir tantjemų bei įvairių mokesčių, tokių kaip nekilnojamo turto, pridėtinės vertės, akcizo, aplinkos taršos ir pan. Jos balanse pateikiamos G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnio „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ 2.10 eilutėje „Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai“ (žr. 1 priedą).

Apibendrinant, per vienus metus mokėtinas sumas galima suskirstyti į 9 grupes, kurios atsispindi vidutinių bei didelių įmonių pavyzdinėje balanso formoje. Tai yra skoliniai įsipareigojimai, skolos kredito įstaigoms, skolos tiekėjams, pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos, įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos, asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos, pelno mokesčio įsipareigojimai, su darbo santykiais susiję įsipareigojimai bei kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Visos šios sumos yra mokėtinos per 12 mėnesių nuo paskutinės ataskaitinio laikotarpio dienos.

1.3. Per vienus metus mokėtinų sumų finansinės analizės metodai

Apskaita apima ūkinių įvykių ir operacijų registravimą ir suteikia mums tikslius ir išsamius duomenis, kurie yra pagrindas vertinant įmonės finansinius rezultatus ir priimant pagrįstus sprendimus. Siekiant įvertinti įmonės finansinius rezultatus ir priimti pagrįstus verslo sprendimus yra svarbu ne tik tinkamai apskaitoje užregistruoti per vienus metus mokėtinas sumas, bet ir jas analizuoti. Finansinė analizė apima finansinių duomenų interpretavimą, siekiant gauti įžvalgų apie

įmonės finansinę būklę. Remiantis B. Galiniene ir L. Mašalaityte (2007), finansinė analizė yra „viena iš svarbiausių verslo vertinimo sistemos sudedamųjų dalių“.

Finansinė analizė yra procesas, kurio metu nagrinėjami įmonės veiklos rezultatai jos pramonės ir ekonominės aplinkos kontekste, siekiant priimti sprendimą ar pateikti rekomendaciją (Robinson, 2020). Kitaip tariant, šio proceso metu yra nagrinėjamos įmonės finansinės ataskaitos siekiant įvertinti įmonės finansinę padėtį ir veiklos rezultatus. Ši informacija yra svarbi tiek vidiniams įmonės vartotojams – administracijai ir vadovams, įmonės darbuotojams, tiek išoriniams vartotojams, kurie tiesiogiai nedalyvauja įmonės valdyme: tai įmonės savininkai ir potencialūs investuotojai, esantys ir potencialūs kreditoriai, tiekėjai, pirkėjai, taip pat konkurentai, vyriausybės institucijos, visuomenė. Visų minėtų informacijos vartotojų jos naudojimo tikslai skiriasi vienas nuo kito. Remiantis patikimos finansinės analizės duomenimis galima nustatyti, kokios yra įmonės perspektyvos konkurencinėje rinkoje, įvertinti jos finansinę būklę bei veiklos rezultatus. Šios informacijos vartotojai geba priimti tinkamus sprendimus ir įvertinti jų pagrįstumą (Mackevičius ir Valkauskas, 2016).

Remiantis E. Jakštu ir A. Kazakevičiumi (2018), yra išskiriami 4 finansinių ataskaitų analizės būdai:

- absoliutinių rodiklių analizė: ji suteikia informaciją apie jais išreiškiamų rodiklių absoliutų dydį;
- horizontalioji analizė: tai – dviejų ar daugiau laikotarpių finansinių ataskaitų duomenų palyginimas;
- vertikalioji analizė: tai – atitinkamo finansinės ataskaitos rodiklio lyginimas su bendru baziniu tos ataskaitos rodikliu;
- santykinių rodiklių analizė: tai – galimybė palyginti kelis rodiklius, suskaičiuojant santykį tarp jų, kuris turi finansinę prasmę.

Horizontalioji analizė yra svarbi priemonė vertinant įmonės veiklos rezultatus laikui bėgant, leidžianti identifikuoti, kokia pažanga arba nesėkmės buvo padarytos ir, remiantis savininkų bei vadovybės pageidavimais, imtis reikiamų priemonių, kad būtų pasiekti trumpalaikiai ar ilgalaikiai tikslai (Vaca-Tapia, Freire, Rivas-Echeverría ir Aragón-Puetate, 2018). Ši analizė apima konkrečios eilutės elemento (pavyzdžiui, pajamų, trumpalaikio turto, per vienus metus mokėtinų sumų) finansinių duomenų palyginimą per du ar daugiau laikotarpius, paprastai pateikiamų lentelės formatu. Standartiškai finansinėse ataskaitose duomenys yra pateikiami už du laikotarpius. Taigi joms nagrinėti galima naudoti horizontaliosios analizės būdą, kuriuo taip pat yra atliekami papildomi absoliutaus ir santykinio pokyčio skaičiavimai (Jakštas ir Kazakevičius, 2018) (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Horizontaliosios analizės skaičiavimų pavyzdys

Ataskaitos straipsnis	Praėjęs laikotarpis	Ataskaitinis laikotarpis	Absoliutus pokytis	Santykinis pokytis
Žymėjimas/ skaičiavimo formulė	A	B	B – A	((B – A) / A) × 100 %
Pardavimo pajamos	16 000	17 000	1 000	6,25 %

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Jakštas ir Kazakevičius, 2018

Vertikalioji analizė naudojama nustatyti santykį tarp įvairių finansinių ataskaitų elementų. Tai yra metodas, kuriuo remiantis kiekvieną finansinių ataskaitų elementą galima išreikšti kaip bazinės sumos procentą (Lakada, Lapian ir Tumiwa, 2017). Kitaip tariant, vertikalioji analizė tai yra vertinimas, kokią dalį nuo tam tikro rodiklio sudaro atskiri straipsniai (žr. 8 lentelę). Pavyzdžiui, kokią dalį viso turto sudaro ilgalaikis materialusis turtas, arba palyginimas, kokią dalį visų pagrindinės veiklos sąnaudų sudaro kiekviena iš sąnaudų rūšių. Vertikalioji analizė leidžia vertinti, ar įmonė optimaliai ir racionaliai naudoja savo turtą, stebėti finansavimo, pajamų ir sąnaudų struktūros pokyčius, atskleisti, kokios yra įmonės finansinės būklės kitimo tendencijos ir kt. (Mackevičius, Poškaitė ir Villis, 2011).

8 lentelė

Vertikaliosios analizės skaičiavimų pavyzdys

Pavadinimas	Rodiklis	Formulė
Rodiklis	1	(1 / 15) × 100 %
Rodiklis	2	(2 / 15) × 100 %
Rodiklis	3	(3 / 15) × 100 %
Rodiklis	4	(4 / 15) × 100 %
Rodiklis	5	(5 / 15) × 100 %
Rodiklių suma	15	100 %

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Jakštas ir Kazakevičius, 2018

Remiantis V. Janovič (2012), santykinių rodiklių analizė arba kitaip dar vadinama koeficientų analizė, yra dažniausiai finansų analitikų naudojama technika. Ši analizė remiasi tarpusavio ryšio nustatymu tarp dviejų arba daugiau finansinių ataskaitų elementų ir dažniausiai padeda įvertinti įmonių finansinę būklę, pajėgumą bei gauti vertingos informacijos valdymo sprendimų priėmimui (Ali ir Haque, 2014). Santykinių finansinių rodiklių skaičiavimų yra gausa, todėl kiekvienas analitikas juos pasirenka pagal analizės tikslus bei analizės rezultatų vartotojų poreikius. Kad analizė būtų lengvesnė ir suprantamesnė, finansiniai santykiniai rodikliai yra sugrupuoti. Remiantis įvairia literatūra (Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX, 2010; Mackevičius ir kt., 2011; Janovič, 2012; Dzikevičius ir Jonaitienė, 2015; Sadauskas ir Marcišauskienė, 2015) galima pastebėti skirtingas finansinių santykinių rodiklių klasifikacijas (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

Finansinių santykinių rodiklių grupavimas

Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX, 2010	• Likvidumo • Kapitalo pakankamumo • Pelningumo • Efektyvumo • Finansinio sverto • Rinkos vertės
Mackevičius ir kt., 2011	• Pelningumo • Mokumo • Veiklos efektyvumo • Kapitalo rinkos • Pinigų srautų • Veiklos tęstinumo ir plėtros
Janovič, 2012	• Likvidumo (mokumo) • Finansų struktūros • Turto panaudojimo efektyvumo • Pelningumo • Rinkos vertės
Dzikevičius ir Jonaitienė, 2015	• Pelningumo • Likvidumo • Finansinės struktūros • Aktyvumo
Sadauskas ir Marcišauskienė, 2015	• Pelningumo • Apyvartumo • Likvidumo • Mokumo

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis lentelėje nurodytais šaltiniais

Verta paminėti, kad rodiklių klasifikacijos gali skirtis, tas pats rodiklis gali būti apibūdintas skirtingomis sąvokomis. Taip yra, nes lietuvių autorių darbuose šie rodikliai skirtingai verčiami iš užsienio kalbų, taip pat skirtingų šalių finansiniai rodikliai gali skirtis savo pavadinimais bei turiniu (Mackevičius ir kt., 2011).

Turint omeny per vienus metus mokėtinas sumas, iš minėtų rodiklių svarbiausia apžvelgti mokumo bei veiklos efektyvumo rodiklius, kuriuose atsispinti trumpalaikiai įsipareigojimai (ir per vienus metus mokėtinos sumos). Mokumo sąvoka kai kuriuose šaltiniuose yra tapatinama su likvidumu, o kituose atskiriama. Remiantis H. Šakiene ir K. Puleikiene (2009), tai yra susijusios sąvokos, kadangi „nuo įmonės gebėjimo turtą paversti pinigais priklauso jos sugebėjimas vykdyti įsipareigojimus“. Trumpalaikio mokumo rodikliuose sąveikauja trumpalaikis turtas iš vienos pusės ir trumpalaikiai įsipareigojimai iš kitos. Lyginant šiuos elementus, minėti rodikliai parodo įmonės gebėjimą vykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Jei trumpalaikis turtas nepadengia visų trumpalaikių įsipareigojimų, tai rodo, kad įmonei gali kilti sunkumų vykdant savo neatidėliotinus mokėjimų įsipareigojimus (Saleem ir Rehman, 2011). Trumpalaikio mokumo rodikliai yra plačiai naudojami kiekvienoje įmonėje bendrojo, greitojo bei absoliutaus

trumpalaikio mokumo koeficientų formomis (žr. 10 lentelę). Skolintojai ir kreditoriai taip pat naudoja šiuos rodiklius, kad įvertintų įmonės kreditingumą.

10 lentelė

Trumpalaikio mokumo rodikliai ir jų apskaičiavimas

Rodiklis	Formulė	Paaiškinimas
Bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas	$\frac{Trumpalaikis\ turtas}{Trumpalaikiai\ įsipareigojimai}$	Parodo įmonės galimybę vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, panaudojus turimą trumpalaikį turtą.
Greitasis trumpalaikio mokumo koeficientas	$\frac{Trumpalaikis\ turtas - Atsargos}{Trumpalaikiai\ įsipareigojimai}$	Skaičiuojant šį rodiklį atsargos nėra įtraukiamos dėl ilgo laikotarpio, kurio gali prireikti, parduoti atsargas ir gauti pinigus.
Absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientas	$\frac{Pinigai\ ir\ pinigų\ ekvivalentai}{Trumpalaikiai\ įsipareigojimai}$	Parodo, kokią trumpalaikių įsipareigojimų dalį įmanoma padengti pasinaudojus faktiškai turima pinigų suma.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX, 2010.

Veiklos efektyvumo (dar vadinami apyvartumo) rodikliai yra finansiniai rodikliai, skirti matuoti, kaip efektyviai įmonė panaudoja savo turtą, valdo skolas ir išlaidas, kiek pajamų tenka vienam turto vienetui bei kiek kartų per metus įvyksta apyvarta. Iš jų, nagrinėjant per vienus mokėtinų sumų temą, svarbiausia atsižvelgti į skolų tiekėjams apyvartumo rodiklį. Jis yra apskaičiuojamas imant visus pirkimus iš tiekėjų ir dalinant juos iš vidutinės mokėtinų sumų tiekėjams reikšmės per tą patį laikotarpį. Dažnai yra skaičiuojamos vidutinės skolos tiekėjams, kadangi dėl didelių pokyčių įmonėje, jos gali per metus žymiai pakisti. Šis rodiklis taip pat gali būti išreikštas dienų skaičiumi, t. y. kiek dienų vidutiniškai įmonei reikia, kad apmokėtų savo skolas tiekėjams (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Veiklos efektyvumo rodikliai ir jų apskaičiavimas

Rodiklis	Formulė	Paaiškinimas
Skolų tiekėjams apyvartumas	$\frac{Pardavimų\ savikaina}{Skolos\ tiekėjams}$	Parodo įmonės atsiskaitymų su tiekėjais efektyvumą, t. y. kiek mokėtinos sumos tiekėjams padaro apyvartų per metus.
Skolų tiekėjams apyvartumas dienomis	$\frac{365}{Skolų\ tiekėjams\ apyvartumas}$	Matuoja dienų skaičių per kurį įmonė apmoka savo tiekėjams už kreditu įsigytas prekes ir paslaugas.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX, 2010

Apibendrinant, galima teigti, kad finansinę analizę galima atlikti 3 pagrindiniais būdais, iš kurių plačiausiai naudojama yra santykinių rodiklių analizė. Kalbant apie per vienus metus mokėtinas sumas, svarbiausia yra atsižvelgti į mokumo ir į tam tikrus veiklos efektyvumo rodiklius. Mokumo rodikliai matuoja įmonės gebėjimą apmokėti savo trumpalaikius įsipareigojimus turimu trumpalaikiu turtu. Dažniausiai naudojami yra bendrojo, greitojo bei

absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientai. Aukštas mokumo koeficientas reiškia, kad įmonė turi pakankamai trumpalaikio turto savo trumpalaikiams įsipareigojimams įvykdyti. Tai svarbu, nes parodo, kad įmonė gali padengti savo skolas ir yra mažesnė tikimybė, kad neįvykdys mokėjimų. Kita vertus, skolų tiekėjams apyvartumas parodo, kaip greitai įmonė sumoka tiekėjams. Didelis skolų tiekėjams apyvartumas reiškia, kad įmonė efektyviai valdo pinigų srautus ir laiku atsiskaito su tiekėjais.

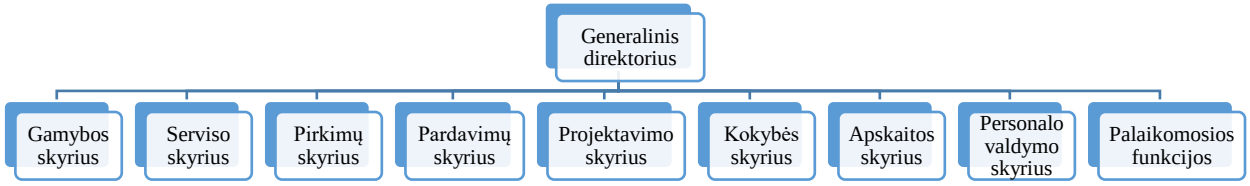
2. BENDROVĖS „MDG“ PER VIENUS METUS MOKĖTINŲ SUMŲ APSKAITOS PROCESAS IR JŲ ANALIZĖ

2.1. Bendrovės veiklos apžvalga ir tyrimo metodologijos pristatymas

UAB „MDG” (toliau – Bendrovė) yra uždaroji akcinė bendrovė, įkurta 1993 m. Bendrovė gamina ir parduoda elektroninius prietaisus medicinos įstaigoms, taip pat vykdo šių prietaisų techninę priežiūrą bei remontą. 98 % pagamintos produkcijos Bendrovė eksportuoja. Prietaisai eksportuojami į daugiau nei 50 šalių. Apie 58 % produkcijos praduodama Europoje, apie 25 % Azijos šalyse, maždaug po 5 % Afrikoje, Amerikoje, Australijoje ir tik 2 % parduodami Lietuvoje. Vidutinis Bendrovės darbuotojų skaičius nuolat svyruoja, priklausomai nuo komercinės veiklos apimčių: 2021 finansiniais metais Bendrovėje vidutiniškai dirbo 105 darbuotojai, 2020 metais – 124, 2019 metais – 102, 2018 metais – 90. Bendrovė turi vertikalią organizacinę struktūrą, kur visų skyrių vadovai yra pavaldūs generaliniam direktoriui, o visi specialistai ir darbininkai pavaldūs atitinkamų skyrių vadovams (žr. 2 pav.).

2 paveikslas

Bendrovės organizacinė struktūra

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Apie 10 % Bendrovės organizacinėje struktūroje sudaro pagrindiniai vadovaujantieji darbuotojai (generalinis direktorius ir skyrių vadovai), apie 45 % – specialistai ir kiti kvalifikuoti darbuotojai, o likusieji – darbininkai (tiesioginė darbo jėga). Gamyboje dirbantys darbuotojai sudaro 38 % visų Bendrovės darbuotojų, servise – 30 %, projektavimo skyriuje – 22 %, o kituose skyriuose – 10 %.

2021 finansiniais metais Bendrovės pardavimo pajamos siekė 12 mln. eurų, 2020 m. – 18 mln. eurų, 2019 – 16,4 mln. eurų ir 2018 m. – 11 mln. eurų (žr. 3 pav.). Lyginant su 2018 finansiniais metais, 2019 m. pajamos išaugo virš 49 %, tam lemiamos įtakos turėjo dėl COVID-

19 stipriai išaugusi Bendrovės gaminamų prietaisų medicinos įstaigoms paklausa. Bendrasis pelningumas 2019 m. sudarė 35%, lyginant su 2018 m. šis rodiklis išaugo 4 procentiniais punktais. 2019 finansiniais metais Bendrovė uždirbo 3,5 mln. eurų grynojo pelno. Lyginant su 2019 finansiniais metais, 2020 m. pajamos augo 10 %, tam lemiamos įtakos turėjo naujo prietaiso gamyba ir pardavimai, taip pat Bendrovės gaminamų prietaisų medicinos įstaigoms paklausa metų pradžioje vis dar buvo išaugusi ir dėl COVID-19 pandemijos. Bendrasis pelningumas 2020 m. metais sudarė 32 %, Bendrovė uždirbo 2 mln. eurų grynojo pelno. Lyginant su 2020 finansiniais metais, 2021 m. pajamos sumažėjo 34 %, tam lemiamos įtakos turėjo Bendrovės gaminamų prietaisų paklausos sumažėjimas iki COVID-19 priešpandeminio lygio, taip pat atskirų produktų pardavimų sumažėjimas dėl Rusijos karo prieš Ukrainą ir Rusijai bei Baltarusijai paskelbtų sankcijų. Bendrasis pelningumas 2021 finansiniais metais sudarė 30 %, Bendrovė dirbo pelningai ir uždirbo 352 tūkst. eurų grynojo pelno.

12 lentelė

Bendrovės 2018-2021 m. finansinių rezultatų pristatymas (EUR)

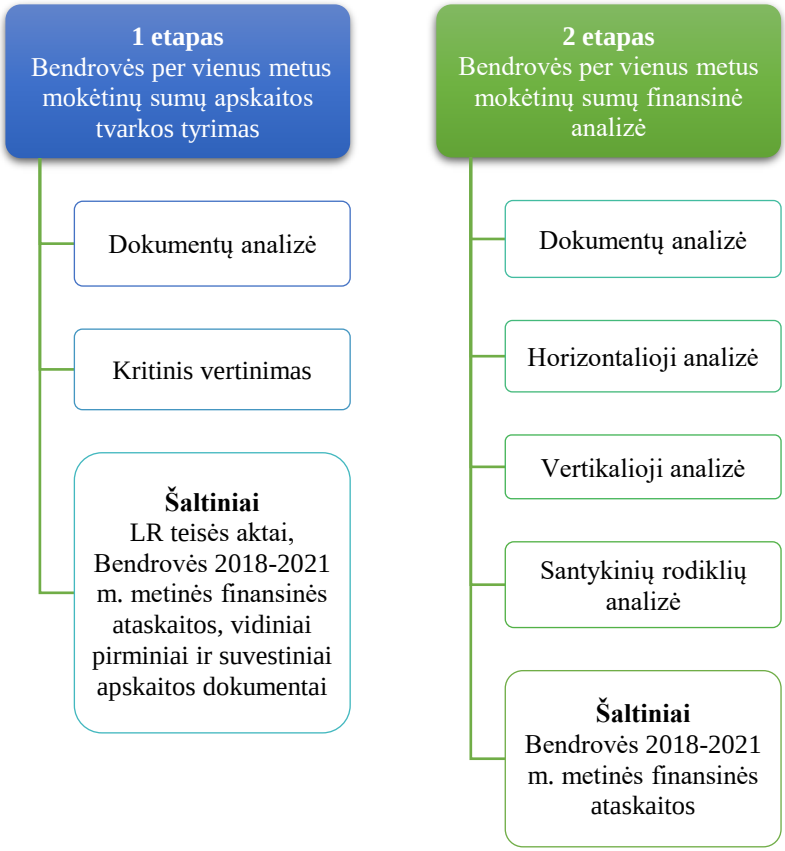
Straipsnis/Metai	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Pardavimo pajamos	11 021 709	16 450 208	18 090 627	11 956 860
Pardavimo savikaina	(7 578 593)	(10 684 447)	(12 239 529)	(8 359 492)
Bendrasis pelnas (nuostoliai)	3 443 116	5 765 761	5 851 098	3 597 368
Grynasis pelnas (nuostoliai)	378 354	3 536 814	2 114 957	351 783
Bendrasis pelningumas, %	31,24	35,05	32,34	30,09
Grynasis pelningumas, %	3,43	21,50	11,69	2,94

Šaltinis: Sudaryta autoriaus remiantis Bendrovės duomenimis.

Kiekvienai įmonei reguliari trumpalaikių įsipareigojimų analizė ir vertinimas yra būtina sąlyga siekiant užtikrinti įmonės finansinį stabilumą – kad įmonė turėtų pakankamai pinigų laiku įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Taip pat labai svarbu reguliariai įsivertinti bei pasitikrinti, ar trumpalaikių įsipareigojimų apskaita yra tvarkinga ir tiksli, nes netinkama trumpalaikių įsipareigojimų apskaita gali sukelti rimtų finansinių problemų įmonei, tokių kaip skolų susidarymas. Tiksli per vienus metus mokėtinų sumų apskaita ir nuolatinė jų analizė yra svarbi ir Bendrovei „MDG“, nes šios sumos sudaro didelę dalį jos įsipareigojimų. Norint įvertinti Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų apskaitą bei atlikti jų analizę, tyrimas bus vykdomas dviem etapais (žr. 3 pav.). Šiame tyrime bus naudojama kiekybinė tyrimo metodologija – surinkta informacija išreiškiama skaitine išraiška.

3 paveikslas

Tyrimo metodika

Šaltinis: sudaryta autorės

Pirmajame tyrimo etape nagrinėjamas Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos procesas ir jų vidaus kontrolės organizavimas, siekiant įvertinti, ar Bendrovėje apskaita tvarkoma teisingai ir tiksliai. Šiame etape bus naudojami dokumentų analizės bei kritinio vertinimo tyrimo metodai metodai. Tyrimo šaltiniai yra LR teisės aktai, tokie kaip verslo apskaitos standartai, ir Bendrovės vidiniai pirminiai ir suvestiniai apskaitos dokumentai. Bendrovės finansiniai metai nesutampa su kalendoriniais metais, nes prasideda spalio 1 d. ir baigiasi rugsėjo 30 d. Todėl tyrimo metu, siekiant suprantamiau pateikti tyrimo duomenis ir tyrimo rezultatus, finansiniai metai, kurie prasideda 2018.10.01 ir baigiasi 2019.09.30, bus įvardijami kaip 2018 m.; atitinkamai 2019.10.01-2020.09.30 kaip 2019 m.; 2020.10.01-2021.09.30 kaip 2020 m. ir 2021.10.01-2022.09.30 kaip 2021 m.

Antrajame etape bus analizuojamos Bendrovės per vienus metus mokėtinos sumos, siekiant parodyti, per vienus metus mokėtinų sumų dinamiką ir struktūrą bei atskleisti, koks yra Bendrovės trumpalaikis mokumas ir trumpalaikių skolų apyvartumas. Šiame etape bus naudojami dokumentų analizės bei trijų skirtingų finansinių analizių metodai: horizontalioji, vertikalioji ir santykinių rodiklių analizė. Informacija, reikalinga mokėtinų sumų analizei yra pateikta balanse,

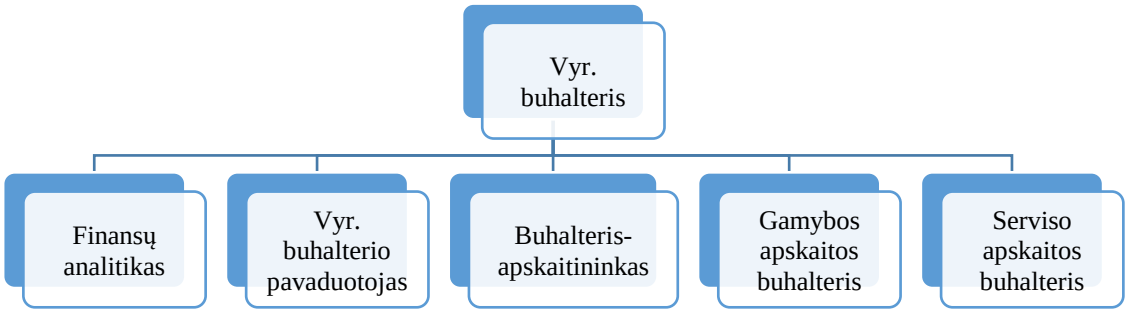
jo priede bei aiškinamajame rašte. Bus renkama informacija apie Bendrovės 2018-2021 m. per vienus metus mokėtinų sumų straipsnius. Ji, pirmiausia, bus analizuojama horizontaliuoju būdu, skaičiuojant per vienus metus mokėtinų sumų straipsnių pokyčius tarp skirtingų laikotarpių. Tuomet atliekama ir vertikalioji tų pačių duomenų analizė, joje bus skaičiuojama kiekvieno per vienus metus mokėtinų sumų straipsnio procentinė dalis iš visų per vienus metus mokėtinų sumų. Galiausiai, atliekama santykinių rodiklių analizė, kurią sudaro trumpalaikio mokumo rodiklių bei veiklos efektyvumo rodiklių skaičiavimas ir vertinimas. Šiai analizei bus naudojami finansiniai duomenys surinkti iš kelių balanso straipsnių, tokių kaip trumpalaikis turtas ir įsipareigojimai, skolos tiekėjams, atsargos bei pinigai ir pinigų ekvivalentai, ir vieno pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnio – pardavimų savikaina. Tyrimo šaltiniai – Bendrovės 2018-2021 m. metinės finansinės ataskaitos. Didžiausia dalis informacijos imama iš balanso per vienus metus mokėtinų sumų dalies ir maža dalis iš pelno (nuostolių) ataskaitos. Taip pat, atliekant duomenų analizę remiamasi šių metinių finansinių ataskaitų aiškinamuoju raštu. Trimis būdais išanalizavus Bendrovės skirtingų laikotarpių finansinius duomenis, gauti rezultatai bus apibendrinami ir interpretuojami bei daromos išvados.

2.2. Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos procesas ir vidaus kontrolė

Už Bendrovės finansinės apskaitos organizavimą ir įstatymų laikymąsi yra atsakingas jos generalinis direktorius. Kita vertus už apskaitos politikos formavimą, apskaitą, laiku pateiktą išsamią ir patikimą finansinę atskaitomybę Bendrovėje yra atsakingas vyriausiasis buhalteris. Jis sprendžia visus klausimus, susijusius su finansine apskaita ir apskaitos skyriaus darbo organizavimu. Visi apskaitos skyriaus darbuotojai yra pavaldūs vyriausiajam buhalteriui (žr. 4 pav.)

4 paveikslas

Apskaitos skyriaus struktūra

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis.

Bendrovės apskaita tvarkoma ir finansinės ataskaitos rengiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos ir įmonių atskaitomybės įstatymu, Lietuvos Verslo apskaitos

standartais (VAS) ir kitais teisės aktais. Bendrovės finansiniai metai nesutampa su kalendoriniais metais. Finansiniai metai prasideda spalio 1 d. ir baigiasi rugsėjo 30 d. Bendrovė priklauso tarptautinei įmonių grupei, finansinei apskaitai tvarkyti ji naudoja patronuojančios bendrovės, įsteigtos JAV, patvirtintą ir visoms grupės įmonėms taikomą sąskaitų planą. Jame 1-oje klasėje yra apskaitomas ilgalaikis ir trumpalaikis turtas, 2-oje ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai, 3-ioje – nuosavas kapitalas, 4-oje – parduotų prekių ir suteiktų paslaugų pajamos, 5-oje parduotų prekių ir suteiktų paslaugų savikaina, 6-oje pardavimų bei bendrosios ir administracinės sąnaudos, 9-oje – finansinės ir investicinės veiklos rezultatai bei pelno mokesčio sąnaudos ir atidėtojo pelno mokesčio sąnaudos (pajamos).

Bendrovės finansinė apskaita tvarkoma sistemoje „MFG Pro“, o valdymo apskaitai, konsolidavimui ir įmonių grupės ataskaitų rengimui naudojama sistema „Oracle“. Duomenų perkėlimas iš „MFG Pro“ į „Oracle“ vyksta automatizuotai. Visos Bendrovėje atliekamos ūkinės operacijos yra įformintos pirminiais apskaitos dokumentais, kurių pagrindu yra registruojami įrašai finansinės apskaitos programoje. Bendrovės apskaita tvarkoma ir finansinės ataskaitos rengiamos eurais.

Trumpalaikes Bendrovės mokėtinas sumas sudaro skolos tiekėjams, įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos, su darbo santykiais susiję įsipareigojimai, trumpalaikiai skoliniai įsipareigojimai, mokėtini mokesčiai bei kitos mokėtinos sumos. Trumpalaikių mokėtinų sumų apskaitos procesas Bendrovėje apima pirkimo dokumentų gavimą, patvirtinimą, registravimą apskaitos programoje, mokėjimų tiekėjams atlikimą, tiekėjų apyvartų ir mokėtinų sumų likučių derinimą, periodinių ataskaitų apie mokėtinas sumas rengimą. Pirkimo procesas prasideda nuo pirkimo užsakymų (angl. P.O.) – tarp Bendrovės ir tiekėjų sudarytų oficialių dokumentų, kuriuose yra nurodomas norimas užsakyti prekių ar paslaugų kiekis, kaina, terminai bei kitos sąlygos, pildymo. Tiekimo grandžiai pateikus naujo tiekėjo informaciją, prieš išleidžiant pirkimo užsakymą, apskaitos skyriaus darbuotojas sukuria tiekėjo kortelę apskaitos programoje. Tuomet tiekimo grandinės darbuotojas sistemoje sukuria pirkimo užsakymą. Prieigos prie pirkimo užsakymo modulio yra ribojamos įgaliotiems tiekimo grandinės darbuotojams. Pirkimai yra patvirtinami gautomis sąskaitomis faktūromis ir atliktų darbų priėmimo-perdavimo aktais (įsigijus darbus ar paslaugas), arba krovinio važtaraščiais (įsigijus turtą). Šie dokumentai privalo ir Bendrovėje yra gaunami kartu su įsigytu turtu ar paslaugomis. Už nuolatines paslaugas, tokias kaip telekomunikacijų, komunalines, patalpų priežiūros paslaugas ir kt., sąskaitos faktūros iš paslaugų teikėjų gaunamos vieną kartą per mėnesį elektroninėmis priemonėmis (elektroniniu paštu, prisijungus į savitarnos svetaines ir pan.), tokios sąskaitos be kita ko saugomos ir tokiame formate, kaip buvo gautos. Atsiskaitymai su tiekėjais ir rangovais vykdomi jiems išsiuntus materialines vertybes, atlikus darbus, suteikus paslaugas ir iš jų gavus sąskaitą faktūrą.

Atsargų pirkimo sąskaitų faktūrų kontrolei Bendrovė naudoja trijų krypčių tikrinimą (angl. Three-Way matching), kuris padeda užtikrinti, jog sąskaitos faktūros būtų sumokėtos tik tada, kai jos yra tinkamai patikrinamos pagal kitus du dokumentus: jų pirkimo užsakymą (išduotą asmenų, turinčių teisę tai padaryti) ir gabenimo dokumentus, nurodančius, kokios prekės buvo pristatytos į jų paskirties vietą. Nustačius, kad visi svarbūs duomenys, pavyzdžiui, užsakymo suma ir užsakytų prekių skaičius, atitinka vienas kitą, tiekėjo sąskaita gali būti apmokėta. Toks patikrinimo procesas padeda įmonėms nustatyti apgaulingus ar neautorizuotus sandorius, kurie gali kainuoti įmonei apie 5 % jos metinių pajamų, kaip teigia ACFE (angl. *Association of Cerfitied Fraud Examiners*) ataskaita (2022). Kai atsargų tiekėjams mokamas avansas, trijų krypčių patikrinimas atliekamas sutikrinant pirkimo užsakymą, atsargų gabenimo dokumentus ir sąskaitą faktūrą. Įsitikinus, kad visi svarbūs duomenys dokumentuose atitinka, sąskaita faktūros suma patikrinama su tiekėjui sumokėto avanso suma ir tuomet apskaitoje padaromas avanso bei mokėtinos sumos sudengimas. Atsiskaitymai vykdomi tik mokėjimo pavedimu į tiekėjo atsiskaitomąją sąskaitą. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimo įstatymo nuostatas (2022), Bendrovės veikloje atsiskaitymai grynais pinigais nebevykdomi. Jei Bendrovė turtą grąžina, arba gauna apyvartos nuolaidas, arba jei yra taisoma gauto turto/paslaugų kaina ar kiekis, gaunami patikslinamieji apskaitos dokumentai – kreditinės sąskaitos faktūros. Bendrovėje yra atskaitingų asmenų, kuriems išduodamos banko kortelės atsiskaitymui už materialines vertybes ir paslaugas. Atskaitingas asmuo turi paruošti lėšų panaudojimo ataskaitą ir pateikti patvirtinančius pirkimo dokumentus (sąskaitas faktūras, atliktų darbų priėmimo-perdavimo aktus, krovinio važtaraščius) per 3 dienas nuo lėšų panaudojimo. Visų pirkimo dokumentų spausdintos kopijos pateikiamos patvirtinti atsakingiems asmenims, kurie patikrina turto ar paslaugų gavimo faktą ir apimtį, juos pasirašo bei perduoda apskaitos skyriui, kad būtų užregistruotos ūkinės operacijos.

Bendrovė organizuoja trumpalaikių mokėtinų sumų vidaus kontrolę pagal AVNT vidaus kontrolės organizavimo rekomendacijas (2022) – ji yra parengusi apskaitos kontrolės taisykles bei procesų aprašus, kuriuose numatytos priemonės klaidų, apgaulių, kitų netinkamai atliktų veiksmų rizikai pašalinti arba sumažinti iki priimtino lygio. Kai kurios apskaitos klaidų rizikos gali būti susijusios su rankiniu būdu atliekamu duomenų rinkimu ir apdorojimu (netinkamo tiekėjo pasirinkimas, netinkamai suvestas sąskaitos numeris, netinkamas dokumento tipo pasirinkimas) ir ne visada pavyksta šias rizikas sumažinti. Kadangi Bendrovės patronuojančios įmonės akcijomis prekiaujama JAV vertybinių popierių biržoje, įmonių grupėje, kuriai priklauso Bendrovė, yra periodiškai atliekamas vidaus kontrolės ir apskaitos proceso auditas pagal SOX įstatymą (angl. *Sarbanes-Oxley Act*), galiojantį Jungtinėse Amerikos Valstijose. Pagal įmonių grupės auditorių pateiktą 2021 finansinių metų audito ataskaitą, pasinaudojus duomenų analizės programinės

įrangos ACL (angl. *Audit Common Language*) įrankiais, įgalinančiais auditorius greitai ir lengvai analizuoti didelius duomenų kiekius bei atlikti rizikos vertinimą, buvo išanalizuoti įmonių grupės bendrovių skolų tiekėjams duomenys dėl pasikartojančių mokėjimų. Analizės metu buvo nustatyti mokėjimų dublikatai, kurių bendra vertė siekė 295 tūkst. JAV dolerių. Nustatyta, kad pagrindinė dubliuotų mokėjimų priežastis buvo susijusi apskaitos proceso vidaus kontrolės trūkumais. Šis atvejis taip pat yra susijęs su apskaitą tvarkančių asmenų, turinčių tinkamų apskaitos įgūdžių, trūkumu, todėl po šios situacijos specialistai buvo apmokyti užkirsti kelią tokiam scenarijui. Kita vidaus kontrolės rizika yra susijusi su mokėjimais – galimais subjekto pinigų ir kito turto grobstymo atvejais. Šią situaciją galima iliustruoti pavyzdžiu, kai vienos iš įmonių grupei priklausančių įmonių, kuriai priklauso Bendrovė, darbuotojas, atlikdamas mokėjimus, tiekėjų banko sąskaitas keitė į savo asmeninę ir tokiu būdu pasisavino įmonės pinigus. Kadangi tam pačiam asmeniui buvo suteikta prieiga ir paruošti, ir tvirtinti mokėjimus, susidarė nesunkios sąlygos tokiam įvykiui. Todėl siekiant, kad apskaita nebūtų vykdoma apgaulingai, yra svarbu iš anksto nustatyti kontrolės trūkumus ir juos laiku ištaisyti. Po šio atvejo visoje įmonių grupėje buvo įdiegtas dviejų asmenų mokėjimo autorizavimo procesas. Kad būtų sumažintas rizikos lygis, susijęs su pinigų srautais, Bendrovė taiko atidėtųjų mokėjimų strategiją, kuri leidžia jai atidėti mokėjimą už prekes ar paslaugas. Be to, Bendrovė organizuoja tiekėjų skolų valdymą, suskirstydama tiekėjus į skirtingas grupes pagal jų svarbą (išskirtiniai tiekėjai, tiekiantys pagrindines žaliavas, paprastai neleidžia vėluoti atsiskaityti ilgiau nei 3-5 dienas). Tai padeda Bendrovei nustatyti mokėjimų prioritetus ir atitinkamai paskirstyti išteklius.

Kiekvienais metais Bendrovė atlieka inventorizaciją – turto ir įsipareigojimų faktinių likučių palyginimą su apskaitos registrų duomenimis. Įsigaliojus Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymo pakeitimams (aktuali redakcija 2022-05-01) privačios įmonės pačios nustato inventorizavimo apimtis ir periodiškumą. Bendrovėje, pagal nustatytą apskaitos tvarką, skolų tiekėjams inventorizacija atliekama vieną kartą per metus, pasibaigus finansiniams metams. Atsiskaitymų su tiekėjais inventorizaciją sudaro apskaitos registruose esančių sumų pagrįstumo patikrinimas išsiunčiant tiekėjams tarpusavio atsiskaitymų suderinimo aktus. Likučių suderinimas yra svarbus, nes padeda užtikrinti, kad Bendrovės neapmokėtų sąskaitų likučiai atitiktų tiekėjų įrašus. Šis procesas padeda nustatyti neatitikimus, todėl galima nedelsiant imtis veiksmų, jiems ištaisyti. Be to, likučių suderinimas padeda užkirsti kelią nesąžiningoms veikloms, kurios gali turėti didelių finansinių pasekmių. Suderinusi mokėtinų sumų likutį, Bendrovė taip pat gali užtikrinti, kad laiku atsiskaitys su tiekėjais.

Bendrovėje per vienus metus mokėtinų sumų sintetinė apskaita tvarkoma individualaus sąskaitų plano 2 klasės sąskaitose, kurios dar yra skirstomos į subsąskaitas (žr. 13 lentelę). Subsąskaitų naudojimas Bendrovės finansinėje apskaitoje turi tam tikrų privalumų. Jų naudojimas

palengvina finansinių ataskaitų pildymą, padeda efektyviau stebėti balansinius likučius ir atlikti detalesnę duomenų analizę.

13 lentelė

Pagrindinės Bendrovės naudojamos trumpalaikių mokėtinų sumų sąskaitos ir subsąskaitos

21000 Trumpalaikiai įsipareigojimai	
21100 Skolos tiekėjams	21110 Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas 21111 Valiutų kursų skirtumai 21114 Mokėtinos sumos už gabenamas atsargas (prekės kelyje)
21200 Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	21201 Įmonė 1 21202 Įmonė 2 … 21209 Įmonė 9 21299 Valiutų kursų skirtumai
21300 Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	21301 Mokėtinas darbo užmokestis 21311 Mokėtinos soc. draudimo įmokos (išskaičiuotos) 21312 Mokėtinos soc. draudimo įmokos (apskaičiuota darbdavio dalis) 21313 Mokėtinas gyventojų pajamų mokestis 21330 Kitos išmokos darbuotojams
21400 Trumpalaikiai skoliniai įsipareigojimai	21401 Trumpalaikė paskola 1 21402 Trumpalaikė paskola 2 21403 Trumpalaikes paskolos 1 palūkanos 21404 Trumpalaikes paskolos 2 palūkanos 21451 Mokėtinos sumos pagal kredito kortele 1 21461 Mokėtinos kredito kortelės 1 palūkanos
21500 Mokesčiai	21501 Mokėtinas pridėtinės vertės mokestis 21502 Mokėtinas muito mokestis 21503 Mokėtini aplinkos teršimo mokesčiai 21504 Mokėtinas nekilnojamo turto mokestis 21505 Mokėtinas žemės nuomos mokestis 21511 Mokėtinas pelno mokestis
21600 Kitos mokėtinos sumos	21601 Mokėtinos sumos pagal vykdomuosius raštus 21651 Gauti užstatai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

21100 sąskaitoje „Skolos tiekėjams" Bendrovė naudoja atskiras subsąskaitas skirtingiems įsipareigojimams registruoti. 21110 subsąskaitoje „Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas" registruojamos trumpalaikės mokėtinos sumos, susijusios su turto ir paslaugų pirkimu. Kai iš pardavėjo gaunama sąskaita-faktūra, Bendrovė kredituoja subsąskaitą 21110 ir debetuoja išlaidų (jei perkamos paslaugos) arba turto (jei perkamos prekės) sąskaitą. Kai yra atliekamas mokėjimas tiekėjui, Bendrovė debetuoja subsąskaitą 21110 ir kredituoja banko sąskaitą. Mokėjimas sumažina arba panaikina mokėtinų sumų likutį ir atspindi faktą, kad Bendrovė įvykdė savo finansinius įsipareigojimus tiekėjui. Bendrovė savarankiškai užsako atsargas iš tiekėjų ir jos dažniausiai būna siunčiamos per trečiosios šalies vežėją, pavyzdžiui, per krovinių gabenimo įmonę ar kurjerių tarnybą. Kai atsargos jau būna išsiųstos, tačiau dar nebūna pasiekę Bendrovės, o su atsargomis susijusi rizika jau būna perkelta Bendrovei, skola tiekėjui registruojama subsąskaitoje 21114 „Mokėtinos sumos už gabenamas atsargas". Šios prekės kelyje jau yra Bendrovės nuosavybė,

todėl jų registravimas atskiroje mokėtinų sumų sąskaitoje apsunkina skolų tiekėjams apskaitos procesą.

Subsąskaita 21111 „Valiutų kursų skirtumai“ yra naudojama tais atvejais, kai Bendrovė turi tiekėjams mokėtinų sąskaitų likučių užsienio valiuta, o valiutų kursai yra skirtingi nuo įsipareigojimo pripažinimo iki jo sumokėjimo ar perkainojimo datų. Šioje subsąskaitoje registruojamas skirtumas tarp įrašyto įsipareigojimų likučio funkcine valiuta (eurais) ir perkainoto užsienio valiutos likučio. Pavyzdžiui, jei pirkimo metu Bendrovė užregistravo 10 000 JAV dolerių ir atitinkamai 9 000 eurų įsipareigojimą užsienio tiekėjui, o valiutinių straipsnių likučių perkainojimo metu eurų keitimo kursas pasikeitė taip, kad tas pats įsipareigojimas dabar yra 10 000 JAV dolerių ir atitinkamai 9 500 eurų, tokiu atveju Bendrovė užregistruos valiutų kursų perkainojimo skirtumą (500 eurų) 21111 sąskaitos kredite ir debetuos sąnaudų sąskaitą – „Neigiama valiutų kursų pokyčio įtaka“. Skolų tiekėjams likučiai tiek analitinėje, tiek sintetinėje apskaitoje atsispindi sandorio dieną galiojusiu valiutos kursu, o visi skirtumai, atsiradę dėl valiutos kurso pokyčio, registruojami atskirose trumpalaikių mokėtinų sumų subsąskaitose 21299 ir 21111 –„Valiutų kursų skirtumai“. Tai apsunkina mokėtinų sumų tiekėjams sintetinės ir analitinės apskaitos vedimą, Bendrovė nemato, kaip pasikeitė skola tiekėjui eurais sąskaitos apmokėjimo momentu, o ruošiant finansines ataskaitas reikia atlikti papildomus skaičiavimus rankiniu būdu, kad balanso datai būtų teisingai atspindėti Bendrovės įsipareigojimų tiekėjams likučiai eurais. Šiam tikslui Bendrovėje naudojama „Excel“ skaičiuoklė.

21200 sąskaitoje yra registruojamos įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos už prekes ir paslaugas. Kiekvienas įmonių grupės tiekėjas turi atskirą mokėtinų sumų subsąskaitą. Bendrovei svarbu apskaityti grupės įmonėms mokėtinas sumas atskirose subsąskaitose, nes tai leidžia matyti finansines operacijas tarp susijusių subjektų, ir yra svarbu rengiant konsoliduotas finansines ataskaitas.

21300 sąskaitoje „Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai“ apskaitomas mokėtinas darbo užmokestis bei kitos išmokos darbuotojams, taip pat apskaičiuoti ir išskaičiuoti su darbo užmokesčiu susiję mokėtini mokesčiai, tokie kaip gyventojų pajamų mokestis bei socialinio draudimo įmokos. Kiekvienai tokių trumpalaikių įsipareigojimų kategorijai yra sukurtos atskiros subsąskaitos, tam, kad Bendrovė tinkamai sektų ir tvarkytų kiekvieną įsipareigojimą. Šios subsąskaitos kredituojamos registruojant apskaičiuotą darbo užmokestį bei kitas išmokas darbuotojams ir su darbo užmokesčiu susijusius mokesčius, debetuojamos – atlikus šių įsipareigojimų apmokėjimą.

Bendrovės trumpalaikių skolinių įsipareigojimų sąskaitoje 21400 apskaitomos trumpalaikės paskolos, mokėtinos sumos pagal kredito korteles ir mokėtinos palūkanos už kreditus. Svarbu paminėti, kad apskaityti kiekvienai turimai paskolai bei kredito kortelei ir

kreditavimo sutarčių pagrindu apskaičiuotoms palūkanoms, Bendrovėje naudojamos atskiros subsąskaitos. Tai padeda užtikrinti šių įsipareigojimų tinkamą vykdymą. Mokėtinos paskolos apskaitoje registruojamos jų gavimo momentu debetuojant pinigų sąskaitą ir kredituojant atitinkamą 21400 sąskaitai priklausančią subsąskaitą. Mokėtinų paskolų palūkanos registruojamos apskaitoje debetuojant palūkanų sąnaudų sąskaitą ir kredituojant atitinkamą 21400 sąskaitai priklausančią subsąskaitą tą periodą, už kurį palūkanos buvo paskaičiuotos. 21451 subsąskaitoje „Mokėtinos sumos pagal kredito korteles“ yra apskaitomos mokėtinos sumos pagal Bendrovės išduotas kredito korteles. Kai Bendrovės darbuotojai (atskaitingi asmenys) atlieka mokėjimą kredito kortele, subsąskaita 21451 yra kredituojama. Bendrovei apmokėjus kredito kortelės įsipareigojimą, ši subsąskaita yra debetuojama. Ši subsąskaita yra svarbi Bendrovei, kad ji galėtų tiksliai registruoti mokėjimų kredito kortelėmis įsipareigojimus ir užtikrinti, kad jie būtų padengiami laiku, bei būtų išvengta palūkanų ir delspinigių. Tuo tarpu kredito kortelių mokėtinoms palūkanoms registruoti naudojama subsąskaita 21461. Ši subsąskaita naudojama norint sekti palūkanas ar mokesčius, kurie gali būti susieti su kortele.

Sąskaita 21500 „Mokesčiai“ naudojama veiklos mokesčių įsipareigojimams registruoti. Kiekvienam mokesčiui naudojamos atskiros subsąskaitos. Mokesčių įsipareigojimai registruojami skirtingai. Mokėtinas pridėtinės vertės mokestis registruojamas apskaitoje išrašius kiekvieną pardavimo sąskaitą, muito mokestis – gavus importo deklaraciją, o tokie mokesčiai kaip aplinkos teršimo, nekilnojamo turto, žemės nuomos mokestis bei pelno mokestis, registruojami jų apskaičiavimo metu (už atitinkamą mokestinį laikotarpį). Gali būti taip, kad Bendrovėje susidaro kai kurių mokesčių permoka, tuomet prieš atliekant mokėjimą į biudžetą, daromas mokesčių likučių sudengimas, debetuojant mokėtino mokesčio subsąskaitą ir kredituojant subsąskaitą to mokesčio, kurio yra susidariusi permoka. Bendrovėje dažnai susidaro pridėtinės vertės mokesčio permokos, nes daug pirkimų vykdoma iš Lietuvos tiekėjų. Tuo tarpu, beveik visa pagaminta produkcija yra eksportuojama. Taigi, mokėtinų mokesčių balanso kontrolė Bendrovei ypač aktuali.

Bendrovėje rečiau naudojama trumpalaikių įsipareigojimų sąskaita 21600 „Kitos mokėtinos sumos“. Šios sąskaitos subsąskaitose Bendrovė apskaito tokius įsipareigojimus kaip mokėjimai pagal vykdomuosius raštus, šiuo atveju naudojama subsąskaita 21601, ir gautus piniginius užstatus – tuomet naudojama subsąskaita 21651. Kalbant apie įsipareigojimus pagal vykdomuosius raštus, tai dažniausiai būna su darbuotojais susiję teismo sprendimai, įpareigojantys Bendrovę išskaičiuoti ir sprendimo vykdytojui kas mėnesį pervesti tam tikrą konkrečiam darbuotojui išmokėtino darbo užmokesčio dalį. Tokių ūkinių operacijų apskaita yra sudėtingesnė, nes reikia ne tik atlikti išskaitomų sumų skaičiavimus, bet ir padaryti papildomus įrašus finansinėje apskaitoje, sumažinant įsipareigojimą darbuotojui, t. y. debetuojant mokėtino darbo užmokesčio

subsąskaitą 21301 ir užregistruojant įsipareigojimą teismo vykdytojui (antstoliui) kredituojant subsąskaitą 21601. Taip pat labai svarbu kontroliuoti, kad atsiskaitymai pagal vykdomuosius raštus būtų atliekami laiku, todėl Bendrovėje šiam mokėtinų sumų straipsniui teikiamas ypatingas dėmesys. Kalbant apie užstatus, kurie apskaitomi Bendrovės kitų mokėtinų sumų subsąskaitoje 21651, tai yra Bendrovėje naudojama garanto sistema, kai verslo partneriams tiekiamos atsarginės dalys Bendrovės gaminamų prietaisų remontui atlikti, be teisės tas dalis perparduoti. Užstato dalis padidėja ir yra registruojama subsąskaitos 21651 kredite kiekvieną kartą patiekus prekes tokiam verslo partneriui, ir sumažėja kai verslo partneris pateikia periodinę ataskaitą apie atsarginių dalių panaudojimą remontui, tuomet subsąskaita 21651 yra debetuojama. Tokie iš verslo partnerių gauti užstatai Bendrovės finansinėje apskaitoje nėra dengiami su pirkėjo įsiskolinimu už prekes ar paslaugas.

Apibendrinant, Bendrovėje trumpalaikių mokėtinų sumų apskaita tvarkoma pakankamai detaliai, kad suteiktų vadovybei reikiamą informaciją apie mokėtinas sąskaitas ir imamasi reikalingų vidaus kontrolės priemonių tikslių ir laiku atliekamų mokėjimų užtikrinimui. Kita vertus, tam tikrų operacijų registravimas Bendrovėje apsunkina skolų tiekėjams apskaitos procesą. Čia reikėtų paminėti atskiros didžiosios knygos sąskaitos 21114 „Mokėtinos sumos už gabenamas atsargas" naudojimą ir valiutos kurso pokyčio registravimą atskirose trumpalaikių mokėtinų sumų subsąskaitose 21299 ir 21111 – „Valiutų kursų skirtumai".

2.3. Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų finansinė analizė

Pagal Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymo 4 straipsnį (aktuali redakcija 2022-05-01) Bendrovė patenka į vidutinių įmonių kategoriją. Tai įmonės, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną neviršija šių dydžių: balanse nurodyto turto vertė – 20 000 000 eurų; pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 40 000 000 eurų; vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 250 darbuotojų. Bendrovė rengia 1-ojo verslo apskaitos standarto „Finansinė atskaitomybė" 10 punkte nurodytą vidutinių ir didelių įmonių finansinių ataskaitų rinkinį (2016).

Trumpalaikiai finansiniai įsipareigojimai atspindėti Bendrovės balanse apima mokėtinas sumas tiekėjams už prekes ir paslaugas, mokėtinas trumpalaikes paskolas, atspindėtas įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų straipsnyje, pelno mokesčio įsipareigojimus, mokėtiną darbo užmokestį ir su juo susijusius mokesčius, kitas mokėtinas sumas (žr. 14 lentelę).

14 lentelė

Bendrovės 2018-2021 m. balanso dalis „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“ eurais

Eil. Nr.	Straipsniai	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
2.	PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	2 062 559	2 282 972	2 743 970	1 784 547
2.1.	Skoliniai įsipareigojimai	-	-	-	-
2.2.	Skolos kredito įstaigoms	-	-	-	-
2.3.	Gauti avansai	-	-	-	-
2.4.	Skolos tiekėjams	1 214 966	1 668 914	723 007	810 322
2.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos	-	-	-	-
2.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	401 136	28 292	1 196 610	515 412
2.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos	-	-	-	-
2.8.	Pelno mokesčio įsipareigojimai	39 548	127 123	377 323	-
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	371 888	402 334	429 147	456 649
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	35 021	56 310	17 883	2 164

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Pažymėtina, jog Bendrovė palūkanas už gautas paskolas iš įmonių grupės įmonių sumoka einamąjį mėnesį, todėl laikotarpio pabaigoje neturi mokėtinų palūkanų įsipareigojimo. Bendrovė neturi trumpalaikių skolinių įsipareigojimų ar skolų kredito įstaigoms (skolinamasis vyksta tik įmonių grupės viduje), taip pat Bendrovė neturi pagal vekselius ir čekius mokėtinų sumų, kadangi ji nenaudoja šių mokėjimo būdų. Bendrovė neturi ir asocijuotų įmonių. Mokėtinos sumos tiekėjams už prekes ir paslaugas yra registruojamos apskaitos programoje, kai Bendrovė prisiima įsipareigojimą sumokėti pinigus, ir apmokamos pagal gautas sąskaitas faktūras. Paskolos registruojamos gavus pinigus. Bendrovės balanse pelno mokesčio įsipareigojimą sudaro ataskaitinio laikotarpio pelno mokesčio sąnaudos. Bendrovei taikomas standartinis 15 proc. pelno mokesčio tarifas. 2021 finansinių metų pabaigoje Bendrovė neturėjo pelno mokesčio įsipareigojimų, kadangi ataskaitiniu laikotarpiu deklaravo ir sumokėjo daugiau avansinio pelno mokesčio, nei apskaičiavo mokėtino pelno mokesčio. Avansinis pelno mokestis yra atspindėtas Bendrovės balanso turto dalyje, kitų gautinų sumų straipsniuose. Bendrovėje kiekvieno analizuojamo laikotarpio pabaigoje atsispindi paskutinio mėnesio apskaičiuotas ir neišmokėtas darbo užmokestis, taip pat mokėtinas gyventojų pajamų mokestis, mokėtinos socialinio draudimo įmokos (tiek darbdavio apskaičiuotos įmokos, tiek iš darbuotojų darbo užmokesčio išskaičiuotos

įmokos). Darbo užmokestis Bendrovėje mokamas vieną kartą per mėnesį, tačiau pagal darbuotojų prašymus iki einamojo mėnesio 20 dienos gali būti išmokamas darbo užmokesčio avansas. Mokėtinas darbo užmokestis pervedamas į darbuotojų sąskaitas iki kito mėnesio 5-tos dienos. Analizuojamu laikotarpiu Bendrovės balanse kitas mokėtinas sumas ir trumpalaikius įsipareigojimus sudaro mokėtinas muito mokestis bei iš darbo užmokesčio išskaičiuotos mokėtinos sumos antstoliams.

Siekiant palyginti mokėtinų sumų likučių pokyčius ir nustatyti šių pokyčių priežastis remiantis Bendrovės 2018-2021 m. per vienus metus mokėtinų sumų ir kitų trumpalaikių įsipareigojimų balanso straipsnių duomenimis atlikta horizontalioji analizė, t. y. apskaičiuotas kiekvieno per vienus metus mokėtinų sumų straipsnio absoliutus bei santykinis pokytis (žr. 15 lentelę).

15 lentelė

Bendrovės 2018-2021 m. per vienus metus mokėtinų sumų horizontalioji analizė

		absoliutus pokytis, Eur.			santykinis pokytis, %		
Eil. Nr.	**Straipsnis**	**2019 m.**	**2020 m.**	**2021 m.**	**2019 m.**	**2020 m.**	**2021 m.**
2.	PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	220 413	460 998	-959 423	11 %	20 %	-35 %
2.4.	Skolos tiekėjams	453 948	-945 907	87 315	37 %	-57 %	12 %
2.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	-372 844	1 168 318	-681 198	-93 %	4129 %	-57 %
2.8.	Pelno mokesčio įsipareigojimai	87 575	250 200	-377 323	221 %	197 %	-100 %
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	30 446	26 813	27 502	8 %	7 %	6 %
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	21 289	-38 427	-15 719	61 %	-68 %	-88 %

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Atlikti skaičiavimai rodo, kad bendras trumpalaikių įsipareigojimų likutis nuo 2018 iki 2020 m. didėjo, tačiau 2021 m., palyginti su ankstesniais metais, likutis gerokai sumažėjo. Pagal apskaičiuotus atskirų trumpalaikių mokėtinų sumų balanso straipsnių absoliučius ir santykinius pokyčius, galima matyti, kad skolų tiekėjams likutis reikšmingiausiai padidėjo 2019 m., lyginant su 2018 m., t. y. beveik 454 tūkst. eurų arba 37 %, o reikšmingiausiai sumažėjo 2020 m., lyginant su 2019 m., t. y. beveik 946 tūkst. eurų arba 57 %. 2021 m., lyginant su 2020 m., skolų tiekėjams likutis kito mažiausiai, t. y. padidėjo virš 87 tūkst. eurų arba 12 %. Šiuos pokyčius būtų galima paaiškinti tuo, kad 2019 m., didėjant pardavimams, buvo perkama daugiau atsargų į kreditą, tačiau 2020 m., pasaulyje siaučiant COVID-19 pandemijai, neigiamai paveikusiai daugelio įmonių

gamybinius pajėgumus, rinkose pradėjo trūkti komponentų gamybai, tiekėjai sutrumpino atsiskaitymo terminus arba perėjo prie išankstinio apmokėjimo už prekes ir paslaugas. Nors Bendrovė turi tvirtą derybinę poziciją su tiekėjais, leidžiančią derėtis dėl palankių mokėjimo sąlygų – kuo ilgesnių atsiskaitymo terminų, kurie yra svarbūs norint išlaikyti trumpalaikių gautinų ir mokėtinų sumų balansą, svarbu paminėti, kad pandemijos laikotarpiu tiekėjai teikė prioritetą toms įmonėms, kurios mokėjo už prekes ir paslaugas iš anksto, kadangi jiems reikėjo finansinių išteklių išgyventi sunkią ekonominę situaciją. 2021 m., kai COVID-19 padėtis stabilizavosi, Bendrovei vėl pavyko išsiderėti ilgesnius atsiskaitymo terminus, bet ne tokius pačius, kokius turėjo prieš pandemiją, be to sumažėjo ir Bendrovės pajamos, todėl skolų tiekėjams likutis balanse, lyginant su ankstesniais analizuojamais periodais, 2021 m. pabaigoje buvo pakitęs mažiausiai.

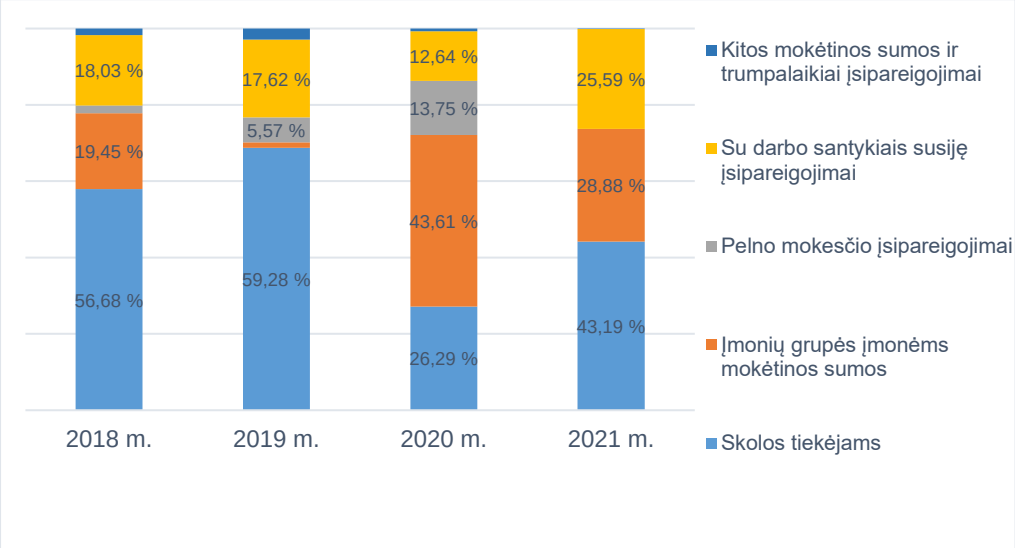
Analizuojant įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų absoliučius ir santykinius pokyčius, matyti, kad 2019 ir 2021 m. likučiai reikšmingai mažėjo, tuo tarpu 2020 m. likutis reikšmingai išaugo. 2019 m., lyginant su 2018 m. likutis sumažėjo 373 tūkst. eurų arba 93 %. Jo sumažėjimą lėmė tai, kad 2019 m. Bendrovė pradėjo teikti grupės įmonėms daug daugiau paslaugų ir kad įmonių tarpusavio įsiskolinimai buvo iš karto įskaitomi. 2020 m. įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų likutis išaugo daugiau nei 4 kartus, beveik 1,17 mln. eurų. Šį išaugimą lėmė trumpalaikės paskolos, gautos iš patronuojančios bendrovės padidėjimas, iš viso 1 mln. eurų. 2021 m. Bendrovė sumokėjo patronuojančiai bendrovei 600 tūkst. eurų trumpalaikės paskolos dalį ir tai reikšmingai sumažino 2021 m. įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų likutį. Iš viso likutis sumažėjo 682 tūkst. eurų arba 57 %. Analizuojamu laikotarpiu reikšmingai kito ir pelno mokesčio įsipareigojimų likutis. 2019 m., lyginant su 2018 m. jis padidėjo 88 tūkst. eurų, t. y. 2 kartus. 2020 m. padidėjo dar 2 kartus, iki 250 tūkst. eurų, tuo tarpu 2021 m. likutis buvo nulis ir sumažėjo 377 tūkst. eurų.

Pelno mokesčio įsipareigojimų augimą analizuojamu laikotarpiu lėmė Bendrovės pajamų augimas, o 2021 m. pabaigoje rodomą nulinį likutį lėmė avansinio pelno mokesčio permoka. Palyginus su darbo santykiais susijusių įsipareigojimų absoliutų ir santykinį pokytį analizuojamu laikotarpiu, galima matyti, kad likutis kasmet didėja panašiai, 2019 m. 30 tūkst. eurų arba 8 %, 2021 m. 27 tūkst. eurų arba 7 %, 2022 m. 28 tūkst. eurų arba 6 %. Taip yra todėl, kad Bendrovės darbuotojų darbo užmokestis kasmet kyla. Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai, kuriuos analizuojamu laikotarpiu daugiausia sudarė mokėtinas muito mokestis, kito įvairiai. 2019 m. likutis padidėjo 22 tūkst. eurų arba 61 %, 2020 m. sumažėjo 38 tūkst. eurų arba 68 %, 2021 m. dar sumažėjo 16 tūkst. eurų arba 88 %. Šį pokytį galima paaiškinti tuo, kiek ataskaitinio laikotarpio pabaigoje Bendrovė turėjo pirkimų (importo) iš trečiųjų šalių ir kiek dėl to susidarė muito mokesčio įsipareigojimo. Kai būdavo perkama daugiau – muito mokesčio likutis didėjo, ir atvirkščiai – mažėjo, kai būdavo perkama mažiau.

Horizontalioji analizė yra naudinga nustatant tendencijas ir finansinių duomenų pokyčius per laikotarpį, tačiau ji turėtų būti naudojama kartu su kitais finansinės analizės metodais, kad būtų galima gauti išsamesnį įmonės finansinių rezultatų vaizdą. Atlikus Bendrovės 2018-2021 m. laikotarpių per vienus metus mokėtinų sumų ir kitų trumpalaikių įsipareigojimų vertikaliąją analizę, apskaičiuota, kokią procentinę dalį atskiras per vienus metus mokėtinų sumų straipsnis sudaro visų per vienus metus mokėtinų sumų. Tokiu būdu galima matyti atskirų straipsnių pasiskirstymą ir įvertinti, kaip Bendrovė valdo pinigų srautus (žr. 5 pav.).

5 paveikslas

Bendrovės 2018-2021 m. per vienus metus mokėtinų sumų struktūros dinamika

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Kaip matyti 5 paveiksle, per 2018-2019 m. Bendrovės trumpalaikiai įsipareigojimai daugiausia buvo suformuoti iš skolų tiekėjams, kurių dalis svyruoja nuo 56,68 % 2018 m. iki 59,28 % 2019 m. Tam įtakos turėjo Bendrovės pozicija – derėtis dėl geresnių mokėjimo sąlygų, t. y. ilgesnių atsiskaitymo terminų už prekes ir paslaugas. 2020 m. yra matomas per vienus metus mokėtinų sumų struktūros pasikeitimas, kur įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos sudarė didžiausią dalį t. y. 43,61 % visų per vienus metus mokėtinų sumų. Taip pat šiais metais matomas staigus skolų tiekėjams procentinės dalies sumažėjimas iki 26,29 %. Tai parodo, kad Bendrovės skolinimosi strategija pasikeitė – tiekėjams sutrumpinus atsiskaitymo už prekes ir paslaugas terminus arba perėjus prie išankstinių apmokėjimų sąlygų, Bendrovės veiklos finansavimas didžiąja dalimi tapo priklausomas nuo trumpalaikės paskolos, gautos iš patronuojančios bendrovės. 2021 m. skolų tiekėjams dalis sudarė 43,19 % visų trumpalaikių mokėtinų sumų, o panašias procentines dalis, t. y. 28,88 % ir 25,95 % atitinkamai šiais metais sudarė įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos ir su darbo santykiais susiję įsipareigojimai. Šį pokytį lėmė tai, kad

Bendrovei iš dalies pavyko susiderėti su tiekėjais dėl ilgesnių atsiskaitymo terminų, taip pat patronuojančiai bendrovei buvo grąžinta dalis trumpalaikės paskolos.

Bendrovės santykinių rodiklių analizei atlikti buvo remiamasi 2018-2021 m. balanso bei pelno (nuostolių) ataskaitomis (žr. 16 lentelę). Remiantis turimais duomenimis, suskaičiuoti Bendrovės trumpalaikio mokumo bei veiklos efektyvumo rodikliai.

16 lentelė

Bendrovės 2018-2021 m. finansiniai duomenys eurais

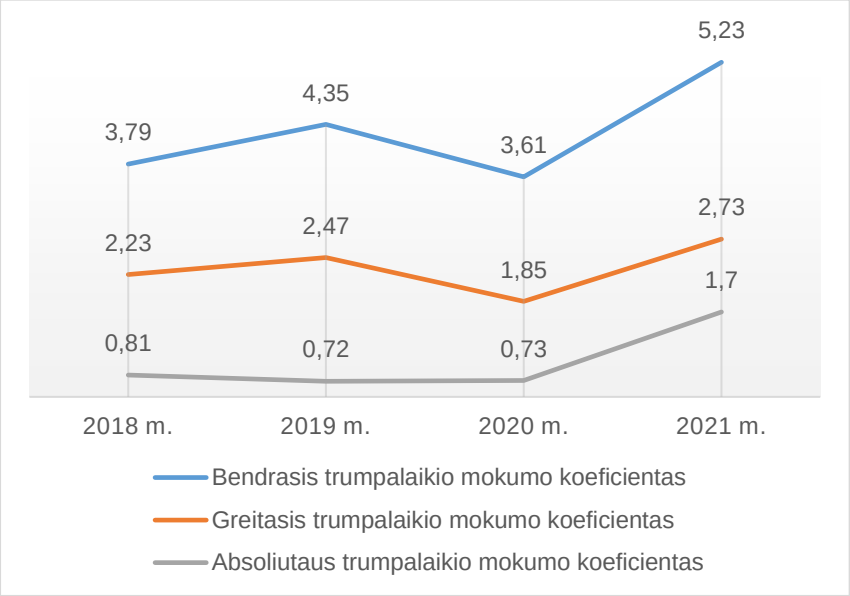
Straipsnis/Metai	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Trumpalaikis turtas	7 824 363	9 932 521	9 893 516	9 335 332
Trumpalaikiai įsipareigojimai	2 062 559	2 282 972	2 743 970	1 784 547
Atsargos	3 215 492	4 302 710	4 808 053	4 470 153
Skolos tiekėjams	1 169 038	1 353 377	721 402	770 717
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	1 680 531	1 644 918	2 004 095	3 028 010
Pardavimų savikaina	(7 578 593)	(10 684 447)	(12 239 529)	(8 359 492)

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Bendrovės bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas per paskutinius ketverius metus svyravo nuo 3,61 iki 5,23 (žr. 6 pav.). Matyti, kad koeficientas yra ne mažesnis už vienetą, o tai reiškia, kad Bendrovė, turėdama daugiau trumpalaikio turto nei trumpalaikių įsipareigojimų, gali juos įvykdyti. 2020 m. Bendrovė turėjo 3,61 kartų daugiau trumpalaikio turto nei trumpalaikių įsipareigojimų. Šiuo atveju, jos finansinė būklė yra gera, ji turi pakankamai lėšų trumpalaikiams įsipareigojimams padengti. Kita vertus 2021-2022 m. yra matomas staigus rodiklio padidėjimas beveik dvejais kartais. Aukštesnis koeficientas dažniausiai laikomas geresniu, tačiau per didelis gali reikšti, kad Bendrovė neefektyviai naudoja savo turtą ir turi per daug grynųjų pinigų ar atsargų, o tai gali apriboti jos pelningumą. Sveikas trumpalaikio mokumo koeficiento diapazonas yra laikomas nuo 1,5 iki 2. Verta paminėti, kad deramos rodiklių reikšmės priklauso nuo įvairių veiksnių, įskaitant pramonės šaką, kurioje įmonė veikia, jos dydį, specifinį verslo modelį, pinigų srautų poreikius ir bendrą ekonominę aplinką. Bendrovės atveju, 2021 m. buvo ilgesni atsargų, skirtų gamybai, tiekimo terminai ir jai reikėjo užsipirkti atsargų ateinančių finansinių metų pardavimų prognozės įgyvendinimui.

6 paveikslas

Bendrovės 2018-2021 m. trumpalaikio mokumo rodiklių dinamika

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Panašia tendencija kaip ir bendrasis trumpalaikio mokumo koeficientas kito ir greitasis trumpalaikio mokumo koeficientas, parodantis Bendrovės gebėjimą vykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, neįtraukiant atsargų. Mažiausia rodiklio reikšmė matoma 2020 metais, kuomet rodiklis sumažėjo nuo 2,47 iki 1,85 dėl išaugusių trumpalaikių įsipareigojimų, o didžiausia 2021 metais, kuomet trumpalaikiai įsipareigojimai reikšmingai sumažėjo ir greitasis trumpalaikio mokumo koeficientas padidėjo nuo 1,85 iki 2,73. Nors rodiklis svyravo, jis vis tiek išliko didesnis nei 1 visais metais, o tai rodo, kad Bendrovė per visą laikotarpį gebėjo iš vidaus finansuoti savo einamuosius įsipareigojimus.

Bendrovė turi konservatyvią pinigų valdymo politiką. 2021 m. absoliutus trumpalaikio mokumo koeficientas, didesnis už 1, parodo, kad Bendrovė gali apmokėti savo einamuosius įsipareigojimus pinigais ir pinigų ekvivalentais. Praėjusiais ataskaitiniais laikotarpiais (2018-2020 m.) šis rodiklis buvo mažesnis už 1. Tai reiškia, kad Bendrovei trūko pinigų įvykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus turimais pinigais ir pinigų ekvivalentais, bet kuriuo momentu galėjo atsirasti poreikis skolintis. Kadangi reikšmingą Bendrovės trumpalaikių įsipareigojimų dalį tais laikotarpiais sudarė įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos, kur mokėjimų vykdymas laiku nebuvo griežtai kontroliuojamas, Bendrovė turėjo minimalią riziką susidurti su piniginių lėšų trūkumu trumpalaikiams įsipareigojimams įvykdyti. Verta paminėti, kad Bendrovė, prireikus, galėtų lengvai gauti reikiamą finansavimą iš įmonių grupės iždo.

Atliekant santykinę rodiklių analizę, taip pat buvo skaičiuojami ir bendrovės 2018-2021 finansinių metų veiklos efektyvumo rodikliai (žr. 17 lentelę).

17 lentelė

Bendrovės 2018-2021 m. veiklos efektyvumo rodikliai

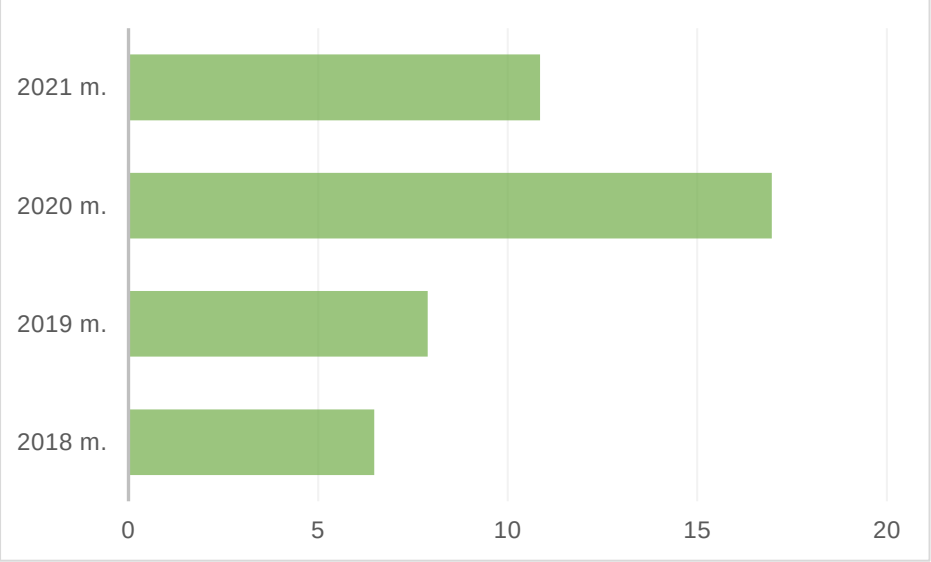
Rodiklis/Metai	2018	2019	2020	2021
Skolų tiekėjams apyvartumas kartais	6,48	7,89	16,97	10,85
Skolų tiekėjams apyvartumas dienomis	56,30	46,23	21,51	33,65

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Skolų tiekėjams apyvartumas stabiliai augo iki praėjusio ataskaitinio laikotarpio (2020 m.) (žr. 7 pav.). Šiais metais matomas ryškus šuolis nuo 2019 metų, kai skolų tiekėjams apyvartumas padidėjo iki 16,97 kartų, t. y. 115 %. Pagal sudarytas sutartis su tiekėjais Bendrovė daugiausiai turėjo 45-60 dienų mokėjimo atidėjimo terminus. Tačiau, 2020 finansiniais metais dėl COVID-19 protrūkio, rinkose susidarė atsargų trūkumas, o paklausa išliko nepakitusi. Dėl šios priežasties tiekėjai sutrumpino atsiskaitymų terminus už prekes – nuo 46 dienų Bendrovei jie vidutiniškai sumažėjo iki 21 dienos. 2021 finansiniais metais skolų tiekėjams apyvartumas sumažėjo iki 10,85 kartų, arba 36 %, palyginus su 2020 finansiniais metais. Kai COVID-19 protrūkio situacija stabilizavosi, 2021 m. Bendrovei vėl pavyko išsiderėti ilgesnius atsiskaitymo terminus. Tačiau, dalis atsargų tiekėjų pasikeitė ir pagal naujai sudarytas sutartis nustatytas vidutiniškai 30 dienų mokėjimo atidėjimo terminas. Dėl šios priežasties, kaip ir rodo analizės rezultatai, 2021 finansiniais metais Bendrovė vidutiniškai atsiskaitinėjo su tiekėjais per 34 dienas.

7 paveikslas

Bendrovės 2018-2021 m. skolų tiekėjams apyvartumas kartais per metus

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Bendrovės duomenimis

Apibendrinant, Bendrovės 2018-2021 m. laikotarpių per vienus metus mokėtinų sumų ir kitų trumpalaikių įsipareigojimų horizontalioji analizė parodė kaip keitėsi kiekvieno Bendrovės

per vienus metus mokėtinų sumų straipsnių likučiai. Reikšmingiausiai sumažėjo skolos tiekėjams ir padidėjo įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos 2020 m. Vertikalioji analizė parodė, kad visais laikotarpiais didžiausią Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų dalį sudarė skolos tiekėjams išskyrus 2020 m., kai Bendrovei teko keisti skolinimosi strategiją dėl COVID-19 pandemijos. Iš mokumo rodiklių santykinės analizės galima matyti, kad Bendrovės rodikliai per paskutinius ketverius finansinius metus viršijo normą, išskyrus absoliutų trumpalaikio mokumo koeficientą, kuris buvo mažesnis negu 1 iki 2021 m. Tuo metu Bendrovė turėjo riziką susidurti su piniginių lėšų trūkumu trumpalaikiams įsipareigojimams įvykdyti.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Per vienus metus mokėtinos sumos balanse pateikiamos G dalies „Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai“ 2 straipsnyje „Per vienus metus mokėtinos sumos ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai“. Jos susideda iš skolinių įsipareigojimų, skolų kredito įstaigoms, skolų tiekėjams, pagal vekselius ir čekius mokėtinų sumų, įmonių grupės įmonėms mokėtinų sumų, asocijuotosioms įmonėms mokėtinų sumų, pelno mokesčio įsipareigojimų, su darbo santykiais susijusių įsipareigojimų bei kitų mokėtinų sumų ir trumpalaikių įsipareigojimų. Per vienus metus mokėtinos sumos, pagal Lietuvos Verslo apskaitos standartus (VAS), atsispindi sąskaitų plano 4 klasėje ir yra registruojamos atitinkamų sąskaitų kredite.

2. Mokėtinų sumų analizė yra neatsiejama įmonės mokumo vertinimo dalis. Per vienus metus mokėtinas sumas galima finansiškai analizuoti šiais metodais: horizontaliuoju, vertikaliuoju ir santykinių rodiklių. Bendrasis, greitasis ir absoliutaus trumpalaikio mokumo koeficientai yra trys svarbūs finansiniai rodikliai, kurie padeda įvertinti įmonės gebėjimą apmokėti savo trumpalaikiu įsipareigojimus. Skolų tiekėjams apyvartumas kartais ir skolų tiekėjams apyvartumas dienomis parodo, kiek įmonė užtrunka, kol grąžina tiekėjams skolas.

3. Bendrovės apskaita tvarkoma ir finansinės ataskaitos rengiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos ir įmonių atskaitomybės įstatymu, (VAS) ir kitais teisės aktais. Išnagrinėjus Bendrovės trumpalaikių mokėtinų sumų procesą, nustatyta, kad Bendrovės ūkinių operacijų registravimas skiriasi nuo aptarto literatūros apžvalgoje. Ji naudoja patronuojančios bendrovės, įsteigtos JAV, patvirtintą visoms grupės įmonėms taikomą sąskaitų planą, kuriame per vienus metus mokėtinos sumos yra apskaitomos 2-oje klasėje. Bendrovėje yra aiškiai apibrėžtas trumpalaikių mokėtinų sumų, įskaitant skolas tiekėjams, darbo užmokesčio įsipareigojimus, trumpalaikius skolinius įsipareigojimus, mokesčius ir kitas mokėtinas sumas, apskaitos procesas.

4. Bendrovėje įdiegtos AVNT rekomenduojamos vidaus kontrolės priemonės, skirtos sumažinti klaidų ir kitų netinkamų veiksmų apskaitos procese riziką. Tačiau kai kurių klaidų dėl rankinio duomenų rinkimo ir apdorojimo išvengti nepavyksta. Siūloma: Bendrovei įsidiegti automatizuotą pirkimo dokumentų gavimo ir apdorojimo sistemą. Tokia sistema leis sumažinti klaidų, susijusių su rankiniu duomenų rinkimu ir apdorojimu, riziką. Taip pat suteiks galimybę greičiau apdoroti dokumentus, atsisakyti popierinių apskaitos dokumentų ir pagerins visą pirkimo procesą.

5. Skolų tiekėjams už prekes kelyje registravimas atskiroje didžiosios knygos sąskaitoje 21114 „Mokėtinos sumos už gabenamas atsargas“ apsunkina Bendrovės skolų

tiekėjams apskaitos procesą. Siūloma: visas skolas tiekėjams, įskaitant ir už prekes esančias kelyje, registruoti Bendrovės naudojamoje sąskaitoje 21110 „Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas".

6. Bendrovės skolų tiekėjams likučių atspindėjimas tik sandorio dieną galiojančiu valiutos kursu tiek analitinėje apskaitoje, tiek sintetinėje sąskaitoje 21110 „Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas" kelia tam tikrų iššūkių atvaizduojant skolų tiekėjams likučius apskaitoje pagal balanso datą galiojusį valiutos kursą. Siūloma: apskaitos supaprastinimui ir tikslumui Bendrovė turėtų atlikti pakeitimus apskaitos programoje, kad visuomet galėtų matyti perkainotas skolų tiekėjams likučių sumas tiek analitinėje apskaitoje, tiek sintetinėje sąskaitoje 21110 „Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas", ir atsisakyti valiutų kursų skirtumų registravimo atskiroje trumpalaikių įsipareigojimų sąskaitoje balanse.

7. Atlikus per vienus metus mokėtinų sumų finansinę analizę, nustatyta, kad Bendrovės bendrasis ir greitasis trumpalaikio mokumo koeficientai visais analizuojamais laikotarpiais išsilaikė didesni už 1. Galima teigti, kad Bendrovė turėjo pakankamai trumpalaikio turto padengti trumpalaikiams įsipareigojimams. Tačiau 2018-2020 m. absoliutaus trumpalaikio mokumo rodiklis svyravo apie 0,75. Tai rodo, kad Bendrovė negalėtų turimais pinigais ir pinigų ekvivalentais padengti trumpalaikių įsipareigojimų. Bendrovei siūloma: planuoti pinigų srautus, kad būtų galima kuo tiksliau numatyti trumpalaikius grynųjų pinigų poreikius. Tai padės užtikrinti, kad būtų pakankamai grynųjų pinigų trumpalaikiams įsipareigojimams įvykdyti.

LITERATŪROS ŠALTINIAI

ACFE (2022). *Occupational fraud 2022: a report to the nations.* https://legacy.acfe.com/report-to-the-nations/2022/

Ali, A., & Haque, M. I. (2014). Ratio analysis: A comparative study of National Petrochemicals co. and Sahara petrochemicals co. of Saudi Arabia. *International Journal of Management Academy*, *2*(4), 53-61.

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 18-ojo verslo apskaitos standarto „Finansinis turtas ir finansiniai įsipareigojimai“ metodinės rekomendacijos (Parengtos pagal standartą su pakeitimais, priimtais iki 2015 m. gegužės 28 d., galiojančiais nuo 2016 m. sausio 1 d. (Žin., 2009, Nr. 137-6053; *TAR*, 2015. Nr. 8505).

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 1-asis verslo apskaitos standartas „Finansinė atskaitomybė“ (galiojanti suvestinė redakcija 2016-01-01). Nr. VAS-12. *Valstybės žinios*, 2010-05-18, Nr. 57-2828

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 20-ojo verslo apskaitos standarto „Nuoma, lizingas (finansinė nuoma) ir panauda“ metodinės rekomendacijos (parengtos pagal standartą su pakeitimais, standartą su pakeitimais, priimtais iki 2015 m. rugsėjo 4 d., galiojančiais nuo 2016 m. sausio 1 d. (Žin., 2004, Nr. 20-616; *TAR*, 2015. Nr. 13573).

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 2-ojo verslo apskaitos standarto „Balansas“ metodinės rekomendacijos (parengtos pagal standartą, galiojantį nuo 2016 m. sausio 1 d. Nr. VAS-4. *TAR*, 2015, Nr. 9638).

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 24-asis verslo apskaitos standartas „Pelno mokestis“. Nr. VAS-11. *TAR*, 2015, Nr. 8374.

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. 31-asis verslo apskaitos standartas „Atlygis darbuotojui“. Nr. VAS-54. *Valstybės žinios*, 2012, Nr. 153-7911.

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. Pavyzdinis sąskaitų planas (aktuali redakcija 2016-01-29). Nr. VAS-15. *TAR*, 2015, Nr. 8540.

AVNT (2022-03-31). *Rekomendacijos „Vidaus kontrolės organizavimas“*.

Bendikienė, D. (2019). *Finansinė apskaita*. Šiauliai: Šiaulių universitetas.

Daske, H., Hail, L., Leuz, C., & Verdi, R. (2008). Mandatory IFRS reporting around the world: Early evidence on the economic consequences. *Journal of accounting research, 46(5),* 1085-1142.

Dzikevičius, A., & Jonaitienė, B. (2015). Finansinių santykinių rodiklių, geriausiai įvertinančių skirtinguose Lietuvos sektoriuose veikiančias įmones, paieška. *Verslas: teorija ir praktika, 16*(2), 174-184.

Galinienė, B., & Mašalaitytė, L. (2007). Verslo vertinimo kokybei turintys įtakos finansinės analizės aspektai. *Ekonomika,* 77, 7-24.

Inhofer, B. (2014). *Introduction To Accounts Payable: Minimani Yhtiöt Oy*.

Jakštas, E., & Kazakevičius, A. (2018). *Verslo įmonių finansinių ataskaitų analizė*. Kaunas: Kauno kolegijos Reklamos ir medijų centras.

Jankunaitė, L. (2016). Darbo užmokesčio, pelno siekiančiose ir viešojo sektoriaus subjektuose, priskaitymo ir apskaitos palyginimas. *Iš VU EF studentų mokslinės draugijos konferencija: straipsnių rinkinys,* 2015 (pp. 83-91). Vilniaus universitetas.

Janovič, V. (2012). Įmonių perspektyvinė finansinė analizė esant neapibrėžtumui. *Business Systems & Economics, 2(1),* 102-115.

Jun, S. G., and F. C. Jen (2003). Trade-Off Model on Debt Maturity Structure. *Review of Quantitative Finance and Accounting,* Vol. 20, pp. 5-34.

Jurevičienė, D. (2015). *Finansiniai sprendimai: finansinių sprendimų formos*. Vilnius: Registrų centras.

Lakada, M. N., Lapian, S. J., & Tumiwa, J. R. (2017). Analyzing the financial statement using horizontal–vertical analysis to evaluating the company financial performance period 2012-2016 (Case Study at PT. Unilever IndonesiaTbk). *Jurnal EMBA: Jurnal Riset Ekonomi, Manajemen, Bisnis dan Akuntansi, 5(3).*

Lietuvos Respublikos atsiskaitymų grynaisiais pinigais ribojimo įstatymas (priėmimo data 2022-06-23). Nr. XIV-1165. *TAR*, 2022-07-07, Nr. 14903.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas (galiojanti suvestinė redakcija 2023-01-01 – 2023-05-31). Nr. XII-2603. *TAR*, 2016, Nr. 23709.

Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymas (galiojanti suvestinė redakcija 2022-05-01). Nr. IX-574. *Valstybės žinios*, 2001-11-28, Nr. 99-3515.

Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymas (galiojanti suvestinė redakcija 2023-01-01). Nr. IX-575. *Valstybės žinios*, 2001-11-28, Nr. 99-3516.

Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas (aktuali redakcija 2021-01-01). Nr. VIII-1087. *Valstybės žinios,* 1999, Nr. 30-851.

Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (aktuali redakcija 2023-01-01). Nr. IX-675. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 110-3992.

Mackevičius, J., & Valkauskas, R. (2016). Finansinės analizės informacijos patikimumo nustatymo metodika. *Informacijos mokslai, 76,* 82-95.

Mackevičius, J., Poškaitė, D., & Villis, L. (2011). *Finansinė analizė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.

Mackevičiūtė, L. (2018). Įsipareigojimų apskaitos svarba įmonės apskaitoje. *Konferencijos Ekonomika. Verslas. Vadyba –2018 straipsnių rinkinys*, 138.

Rimkuvienė, S., & Tamošaitienė, J. (2012). *Verslo planavimas ir organizavimas*. Vilnius: Technika.

Robichek, A. A., Teichroew, D., & Jones, J. M. (1965). Optimal short term financing decision. *Management Science, 12(1),* 1-36.

Robinson, T. R. (2020). *International financial statement analysis*. John Wiley & Sons.

Sadauskas, V., & Marcišauskienė, J. (2015). UAB „Nostrada“ finansinė analizė. *Mokslo taikomieji tyrimai*, 162.

Saleem, Q., & Rehman, R. U. (2011). Impacts of liquidity ratios on profitability. *Interdisciplinary journal of research in business, 1*(7), 95-98.

Schaeffer, M. S. (2002). *Essentials of accounts payable*. John Wiley & Sons.

Snitkienė, K., Senkus, K., & Budrionytė, R. (2018). Pelno mokesčio surinkimą lemiantys veiksniai: Baltijos šalių atvejo analizė. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*, (17-18), 97-115.

Subačienė, R., Budrionytė, R., Kamarauskienė, I., Lakis, V., Raziūnienė, D., Savickas, V., Senkus, K. & Tamulevičienė, D. (2015). *Apskaitos ir audito pagrindai*. Vilniaus universiteto leidykla.

Sumanjeet, S. (2009). Emergence of payment systems in the age of electronic commerce: The state of art. *Global Journal of International Business Research, 2(2).*

Šakienė, H., & Puleikienė, K. (2009). Finansinių santykinių rodiklių taikymas LR akcinių bendrovių finansinės – ūkinės veiklos analizėje. *Journal of Management, 14*(2), 1648-7974.

Vaca-Tapia, A. C., Freire, F. C., Rivas-Echeverría, F. I., & Aragón-Puetate, J. A. (2018). Knowledge Based of an Expert System Using the Horizontal Analysis for Financial Statements of National, Private TV Companies in Ecuador. Iš *Proceedings of the International Conference on Information Technology & Systems (ICITS 2018)* (pp. 1044-1054). Springer International Publishing.

Valstybinė mokesčių inspekcija. (2023). Biudžeto pajamos. https://www.vmi.lt/evmi/biudzeto-pajamos.

Vasarienė, D. (2001). Vekselis-teisinis reguliavimas Lietuvos Respublikoje. *Teisė,* 39, 121-137.

Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX (2010). *Įmonių finansinė analizė. Rodiklių skaičiavimo metodika*. Vilnius.

White, G. I., Sondhi, A. C., & Fried, D. (2002). *The analysis and use of financial statements*. John Wiley & Sons.

UAB “MDG“ TRUMPALAIKIŲ MOKĖTINŲ SUMŲ APSKAITA IR ANALIZĖ

KRISTINA DEŠČ

Baigiamasis bakalauro darbas

Apskaita ir auditas

Vilniaus universitetas, Ekonomikos ir verslo administravimo fakultetas

Darbo vadovė – Doc. Dr. Daiva Tamulevičienė

Vilnius, 2023

SANTRAUKA

46 puslapiai, 7 paveikslai, 17 lentelių, 44 literatūros šaltiniai, 2 priedai, lietuvių kalba.

Pagrindinis šio darbo tikslas – remiantis moksline ir kita literatūra apie per vienus metus mokėtinų sumų registravimą apskaitoje ir jų analizės metodus, įvertinti Bendrovės „MDG“ apskaitos procesą ir pateikti jos per vienus metus mokėtinų sumų finansinę analizę. Darbas susideda iš trijų pagrindinių dalių: mokslinės literatūros analizės, tyrimo ir jo rezultatų, išvadų ir pasiūlymų.

Mokslinės literatūros analizės dalyje yra išnagrinėta mokėtinų sumų samprata ir rūšys, atskleista per vienus metus mokėtinų sumų registravimo apskaitoje tvarka. Taip pat yra aprašyta finansinės analizės esmė ir reikšmė, per vienus metus mokėtinų sumų analizei tinkami finansinės analizės būdai ir rodikliai.

Po mokslinės literatūros analizės yra atliekamas tyrimas. Jame yra praktiškai pasižiūrima į išanalizuotus teorinius aspektus, yra aprašoma ir kritiškai vertinama Bendrovės „MDG“ per vienus metus mokėtinų sumų apskaitos organizavimo bei registravimo apskaitoje tvarka. Remiantis horizontaliosios, vertikaliosios ir santykinės analizės bei grafiniais metodais, taip pat Bendrovės „MDG“ 2018-2021 metų finansinės atskaitomybės duomenimis, šioje dalyje taip pat yra atliekama Bendrovės per vienus metus mokėtinų sumų finansinė analizė ir vertinami gauti rodikliai, norint nustatyti jos trumpalaikį mokumą bei finansinį stabilumą.

Išvadose apibendrintos pagrindinės sąvokos iš literatūros analizės ir atlikto tyrimo rezultatai. Pateikti pasiūlymai, kaip tobulinti mokėtinų sumų apskaitos procesą Bendrovėje „MDG“, padės jai pagerinti per vienus metus mokėtinų sumų atsiskaitymų ir jų apskaitos organizavimą, ir sustiprinti Bendrovės finansinę būklę.

ACCOUNTING AND ANALYSIS OF SHORT-TERM PAYABLES OF JOINT-STOCK COMPANY “MDG“

KRISTINA DEŠČ

Bachelor thesis

Accounting and Audit

Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration

Supervisor – assoc. prof. Daiva Tamulevičienė

Vilnius, 2023

SUMMARY

46 pages, 7 pictures, 17 tables, 44 references, 2 appendices, Lithuanian language.

The main purpose of this work is to evaluate the accounting process of the Joint-Stock company “MDG“ and to financially analyze its short-term payables, based on scientific and other literature review about the registration of short-term payables in accounting and methods of their analysis. The work consists of three main parts: the analysis of literature, the research and its results, conclusion and recommendations.

The scientific literature analysis reviewed the concepts and types of payables, introduced the procedure of registering short-term payables in accounting as well as described the essence and significance of financial analysis, along with the appropriate financial analysis methods and indicators for analyzing short-term payables.

Following the scientific literature analysis, a study is carried out. It practically examines the reviewed theoretical aspects as well as describes and critically evaluates company‘s “MDG“ procedure for organizing and recording short-term payables. Using horizontal, vertical and relative analysis methods, as well as graphical methods and the company‘s financial reporting data from years 2018 to 2021, this section also conducts a financial analysis of the company's short-term payables and evaluates the obtained indicators in order to determine the company's short-term solvency and financial stability.

The conclusions summarize the main concepts of literature analysis as well as the results of the performed research. Provided suggestions on how to improve the accounting process of short-term payables in the company will help to better the settlement and accounting of its short-term payables and strengthen the company's financial position.

PRIEDAI

1 priedas. Balanso pavyzdys

G.	MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI	-	-
1.	PO VIENŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	-	-
1.1.	Skoliniai įsipareigojimai		
1.2.	Skolos kredito įstaigoms		
1.3.	Gauti avansai		
1.4.	Skolos tiekėjams		
1.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos		
1.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos		
1.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos		
1.8.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai		
2.	PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	-	-
2.1.	Skoliniai įsipareigojimai		
2.2.	Skolos kredito įstaigoms		
2.3.	Gauti avansai		
2.4.	Skolos tiekėjams		
2.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos		
2.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos		
2.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos		
2.8.	Pelno mokesčio įsipareigojimai		
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai		
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai		

2 priedas. Pelno (nuostolių) ataskaitos pavyzdys

Eil. Nr.	Straipsniai	Pastabos Nr.	Ataskaitinis laikotarpis	Praėjęs ataskaitinis laikotarpis
1.	Pardavimo pajamos			
2.	Pardavimo savikaina			
3.	Biologinio turto tikrosios vertės pokytis			
4.	BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)		-	-
5.	Pardavimo sąnaudos			
6.	Bendrosios ir administracinės sąnaudos			
7.	Kitos veiklos rezultatai			
8.	Investicijų į patronuojančiosios, patronuojamųjų ir asocijuotųjų įmonių akcijas pajamos			
9.	Kitų ilgalaikių investicijų ir paskolų pajamos			
10.	Kitos palūkanų ir panašios pajamos			
11.	Finansinio turto ir trumpalaikių investicijų vertės sumažėjimas			
12.	Palūkanų ir kitos panašios sąnaudos			
13.	PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ		-	-
14.	Pelno mokestis			
15.	GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)		-	-